

VARAŽDINSKI ARHIĐAKONAT 1638. GODINE

(Prigodom 350. obljetnice prvog sačuvanog zapisnika kanonskih vizitacija
Varaždinskog arhiđakonata)

Metod HRG, Zagreb

KANONSKA VIZITACIJA VARAŽDINSKOG ARHIĐAKONATA 1638.

1. Uvodne napomene

Zagrebačka biskupija bila je podijeljena na 14 arhiđakonata,¹ tako da je od 30 (poslije 28) kanonika njih 10 vršilo službu arhiđakona u jednom od arhiđakonata, a dvojica su imala po dva arhiđakonata: veliki prepošt Kaptola imao je Gorski i Zagorski arhiđakonat, i još jedan od kanonika, a mali prepošt imao je Svetački i Guščanski arhiđakonat. U 18. stoljeću biskup Ivan Paxy² razdijelio je 20. ožujka 1771. Zagrebački arhiđakonat na dva dijela.³ Župe Zagrebačkog arhiđakonata na desnoj obali Save odijeljene su kao novi Turopoljski arhiđakonat, a župe na lijevoj obali Save oko Medvednice ostale i dalje pod imenom Zagrebačkog ili Katedralnog arhiđakonata.

Zadaća je arhiđakona da po nalogu i u ime biskupa nadzire kakvo je vjersko stanje na području njegova arhiđakonata:⁴ u kakvom su stanju vjerski objekti, crkve, kapele, župni stanovi, ekonomija (ukratko), da li se župnik i drugi svećenici – ako ih ima – drže crkvenih propisa u radu, ima li sve potrebno za bogoslužje,

¹Zbornik zagrebačke nadbiskupije 1944; J. BUTURAC, *Popis župa zagrebačke biskupije od god. 1334*, str. 413. – Drugo popunjeno izdanje *Starine* br. 59, str. 43–108.

²Ivan Paxy (20. III – 20. XII 1771). BUTURAC, *nav. dj.* str. 60; Bartol ZMAJIĆ, *Grbovi zagrebačkih biskupa i nadbiskupa*, Zbornik, str. 487.

³Zbornik, str. 60.

⁴O dužnosti i službi arhiđakona v. TKALČIĆ, *Monumenta Episcopatus Zagrabienensis*, II, str. 85–87. "... debet inquirere de omnibus et singulis, que contra Dei precepta et statuta canonum fiunt in suo archidiaconatu sive per clericos, sive per laycos vel quoscumque alios et emendare pro posse in melius quidquid potest, illa vero, que non potest, suo episcopo nunciare et referre seriose obligatur, nec redat se minus obligatum ad talis, quam sacerdotes ad ea, que sunt dicta" (str. 87).

ima li orguljaša, zvonara i sl. Zato arhiđakon po odredbi Tridentskog sabora obilazi župe svog arhiđakonata, po mogućnosti svake godine. Iz raznih razloga to se često nije moglo provesti, pa je onda išao na kanonski pohod ili vizitaciju kada je mogao, a mogao je ako je spriječen, npr. biskup u bolesti, poslati u zamjenu i nekog drugog kanonika. O tom svojem pohodu ili vizitaciji arhiđakon sastavlja izvještaj biskupu i, ako što treba popravljati, iznosi svoje mišljenje i prijedloge.

U ovom prikazu ograničit ćemo se na podatke o Varaždinskom arhiđakonatu prema tekstu vizitacije iz 1638, kad u njemu još nije bilo drugih župa osim onih 12 koje se navode u samom zapisniku. Vidjet ćemo da neke kapele, pa ni one koje su kasnije postale župnim crkvama, još nisu postojale (npr. u Ljubešćici), neke su bile u gradnji (kao Svibovec kod Varaždinskih Toplica), a neke su kapele kasnije propale (Sv. Ivan Krstitelj u Ivancu).

Nećemo se upuštati u razvitak župa ni u kasnije pregradnje crkava i kapela. Želimo samo upozoriti na neke važnije pojedinosti da se može usporediti kolike su razlike današnjeg stanja crkava i kapela prema onome prije 350 godina na teritoriju Varaždinskog arhiđakonata. Ovo što smo iznijeli, uz sam tekst zapisnika vizitacije, dostajat će za uspoređivanje.

Najprije donosimo na latinskom jeziku *originalni tekst zapisnika kanonske vizitacije iz 1638. iz Protokola br. 4/IV, str. 182. i slij., iz serije Kanonske vizitacije/Različne, iz Nadbiskupskog arhiva u Zagrebu*. Zatim na hrvatskom jeziku dajemo pregled stanja i namještaja crkava i kapela. Ne ulazimo u sve pojedinosti, napose ne nabrajamo sve potrepštine za vršenje bogoslužja (kaleže, misna odijela i sl.), župnike, posjede, itd., jer nam nije bila glavna svrha baš sve iznositi, nego dajemo samo glavne karakteristične podatke.

Na kraju donosimo kratak RJEČNIK manje poznatih riječi s kojima se susrećemo u tekstu, a katkad ih je dosta teško pronaći s pravim značenjem u rječnicima.

2. Varaždinski arhiđakonatski Kanonska vizitacija 1638.

ANNO DOMINI 1638. IN FESTO S. THOMAE DE AQUINO AD MANDATUM REUERENDISSIMI DOMINI BENEDICTI VINKOUICH, EPISCOPI ZAGRABIENSIS ETC. COEPI VISITATIONEM PERAGERE

KRISOULIANA

Ecclesiam Sanctae Crucis in Krisouliana fundatam, consecratam, 6. Martii uisitauit, quam reperi bene sartam, bene tectam. Haec ecclesia habet fornicem per totum, ianuas 2 fortes, pauimentum ex medietate lateribus stratam, item cathedram lapideam cum mappa, lebeten unum seu ollam aenam, in qua aqua asseruatur baptismalis tecta sed non obserata. In medio ecclesiae Crucifixum cum velo lineo; candelabra magna obuoluta caereis 4, candelabra aenea 2, lignea minora 4; uexillum militare 1; imagines inuolutas in tabulis ligneis 4, fenestras 4 uitreas, in una tantum cancelli ferrei; chorum ligneum, tympanum militare, umbellam coloratam pro festo Corporis Christi; crucem 1 nigram, lebetem item unum pro aqua benedicta. Altaria 3 consecrata cum mensis integris, mantilibus et stropholis sat decenter. Item cruces cum vexillis laneis 6; in campanili ligneo campanam consecratam; coe-

meterium septum, in quo porticus lignea magna et intus altare non consecratum. *Pro Venerabili Eucharistia locus est ad parietem mundus*, asseruatur in ciborio argento inaurato, substrata stropholis et corporali mundo, ianuam habet cancellatam ferream, uerumtamen non est obserata, circa ianuam est antipendium dependens ex tela colorata. In ecclesia *sacrarium*⁵ habetur cum ianua mediocri et sera clauditur, intus mensa lignea, mappa tecta, fenestra una cum retiaculo ferreo; scatulae duae (2), pro asseruandis stropholis armarium unum; ferrum pro pinsendis hostiis; pulsatur ad salutationem Angelicam. *Confessionale non habetur; altaria 2 noua, chorus nouus* cum tabulato, candelabra 2 noua obuoluta candelis.

De sacra supellectile

Sacra supellex est in statu mediocri: casulae bonae sunt 7, quaedam sericeae, quaedam holosericeae, cum attinentiis, corporalia 3, purificatoria 4, vela calicum pulchras (!) nouem, mappae 10, mantilia 32, substratorium 1 syndoneum acupictum, strophiola diuersa 12, pallae 3, tintinabula 4, ampullae stanae 3; *Missale Zagrabiese* cum pulpito cooperto, agenda Romana, calices 2 argentei inaurati consecrati cum patena; crux 1 argentea inaurata, crucifixus ligneus; *monstrantia una argentea* perpolita, in summitate deaurata, portatile unum, ciborium viaticum argenteum inauratum cum bursa viridi, holosericea, ciborium maius argenteum inauratum in qua manet Eucharistia; pixis stanea pro sacris liquoribus, uela 2, unum rubrum et alter flauum sericeum.

De bonis externis et prouentibus

Ecclesia haec habet *uineam* 1 ad fossos 50, *nemus* etiam *paliferum*; *domus parochialis* est decens et honesta iam restaurata per reuerendum dominum Belanchich, parochum dictae ecclesiae, stramine tecta cum cellario, horto et domo inferiori pro familia necnon hortis duobus. Parochus colonos habet 7, quorum singuli in hebdomada laboratores 4 praestant; aratra duo, *fenile nullum*, terrarum jugera 14, saponum metretas fere 70 habet.

De parochio

Parochus huius ecclesiae est honorabilis dominus *Nicolaus Belanchich*, alumnus olim venerabilis Capituli, caelibem vitam ducit, res ecclesiasticas in bono et condecienti statu tenet, in concionibus et missis diligentissimus, neque contra illum ulla auditur quaerela, in sacramentis itidem diligens. Romano Breuiario atque aliis caeremoniis utitur. Solet facere denuntiationes.

De parochianis

Parochia haec est catholica, de anno in annum confitentur et diebus festis Sacra audiunt. Non sunt inter illos publici aliqui malefactores et notorii aut concubinarij, praeter unam quae invalide dicitur matrimonium contraxisse ob prioris mariti in Germaniam profugi.

⁵Sacrarium ponajčešće dolazi u značenju: *sakristija*.

De aedituis

Aeditui huius ecclesiae sunt Ztanko Poszavecz, secundus obiit, in cuius locum alter a parochio creabitur. Dictus aedituus in faciendo altari porticu extruendo, caemiteriis sepiendo assiduus memoretur esse. Vini habet vas 7, urnarum centum continentes, pecuniae vero 33 Renienses in paratis, reliquam pecuniam in fabricam ecclesiae exposuit.

Cappela B. VIRGINIS⁶

Haec capella est filialis superioris ecclesiae bene sarta est et tecta cum *campanili ligneo* et campana consecrata. Habet *pauimentum* stratum lateribus, *chorum nouum ligneum, tabulatum nouum pictum, altaria 2* noua et consecrata, cum mensis integris, *ianuam* fortem, *fenestras 3 uitreas* et cancellatas, candelabrum unum aereum, alterum antiquum ligneum et duo noua candelabra obuoluta candelis caereis, item lignea longa caeris obuoluta 5. *Cathedram* uilem, *foris porticum ligneum cum altari lapideo*. Habet item *sacrarium*⁷ cum altari non consecratum, ianua uili, fornice et pauimento lateribus strato. Est item in ecclesia cista 1 pro rebus conseruandis ecclesiae. *Caemeterium* huius ecclesiae est septum cum ianuis.

De sacra supellectile

Missale Zagradiense cum pulpito. Calices habet 2 argenteos inauratos, casulas 3, albas 2 cum attinentiis, 3-tia antiqua et lacera, antependium 1 bonum, 2 uilia, item uela calicum 6, mantilia 33, strophiola noua 2, item mappa quaedam colorata, patena 1 argentea consecrata, mappae 10, substratorium 1 sericeum, 2 turcica, uelum turcicum 1 longum, crux cum uexillo laneo 1, uelum urticeum 1, *cathedra noua lapidea*.

De aedituis

Aedituus huius capellae idem, qui dictae ecclesiae parochialis Crisoulianie. Capella haec habet terrae jugera 3. (*Dalje slijedi prekriženo*: quae parochus eum in finem, ut in ecclesiasticis seruitiis expensas faciat. Haec capella habet uini 8 uasa urnarum centum viginti, quod vinum per dictum aedituum conquisitum est labore et sudore, item Germanicos florenos 6.)

Capella S. LAURENTII⁸

Haec capella filialis est ecclesiae S. Crucis bene sarta et lateribus, partim asseribus, tecta, *turris* similiter in qua sunt 2 campanae, maior tantum consecrata. In

⁶ U Radovcu, nedaleko od Križovljana; danas je nema. – O crkvi u Križovljanu, pod nazivom *Radovečki Križovljan* dosta raspravlja Anđela HORVAT, *Između gotike i baroka*, Zagreb, 1975, str. 110, 112–113, 136, 141, 148, 289 i 433. Kapelu u Radovcu ne spominje, vjerojatno zato što ne postoji sada. No na osnovi kanonske vizitacije 1638. i kasnijih godina, mogla je biti bar spomenuta.

⁷Usp. bilj. br. 5. Tako i dalje kad se spominje *sacrarium*!

⁸U naseljima u vinogradima, danas pod nazivom Veliki Lovrečan.

ipsa capella *altare* non consecratum, cum mensa integra et tabula noua ornata antependiis et quibusdam mappis. Huius capellae *ianua* est fortis et bona, *coemiterium* bene septum *in quo atrium cum altari* non consecratum; fenestras habet uitreas 3 et cancellatas, pauimentum cemento stratum; *tabulatum ligneum nouum, sacrarium* uero *nullum*; in ecclesia item sunt candelabra lignea 5, crux lignea 1, item candelabra longa caeris obuoluta 2, ladulae 2 conseruatoriae lignee, una tantum obserata, tintinabulum 1, cruces cum vexillis laneis coloratis duae, cathedra cum conopaeo. Pulsatur in hac capella ad Aue Maria.

De sacra supellectile

Missale mediocre Zagrabiense unum, calix aereus cum patena aliquantulum inauratus, consecratus, corporalia uilia 2, palla una, purificatorium 1, uelum calicis 1, ampullae stannae 2, substratorium pictum 1, mappae 6, manutergia rustica 12, casulae 2 cum attinentiis, crucifixus 1.

De prouentibus

Haec capella habet 1 iuger terrae, fenile ad falcatores 3, uineam 1, quae negliger excolitur.

PETRIANCZ

Ecclesiam s. Petri in *Petriancz* dominica "Oculi" uisitauit, quam reperi bene sartam et tectam, habentem *ianuas bonas* 2. Eius *coemeterium* est muro circumdatum, in quo *porticus lapidea* sat pulchra ante fores ecclesiae; *turris aliquantulum eminens lapidea*, in ipsa una campanula consecrata, item in dicta ecclesia *sanctuarium* habet *fornicem depictum* imaginibus, *parietes etiam ab intra depicti*, in corpore *tabulatum pictum, chorus ligneus* bonus *sub turri et ad latus*. In ecclesia *altaria* 3 cum mensis integris; *maius habet tabulam* protensam, et *ad latus sinistrum absque tabula*, licet mensa consecrata, ad *dextrum uero neque tabula*, neque etiam mensa consecrata, quae mensae omnes ornatae mappis, stropholis et imaginibus. *Cathedra* lignea noua et *pauimentum* stratum lateribus; aqua lustralis in olla aenea, item lebes aeneus cum tecto mundus pro conseruanda aqua baptismali; *crucifixus in medio* cum uelo lineo, *fenestrae* 2 *uitrae cum cratibus ferreis, aliae* 5 *non oclusae*. In *altari ligneum tabernaculum uile*, candelabra in funiculis dependentia 5 lignea, 2 candelabra aenea, 2 lignea. Canon missae et 2 imagines paruulae in tabulis ligneis; locus pro conseruanda venerabili Eucharistia est bonus cum ianua cancellata; in hac ecclesia pulsatur ad Aue Maria. *Confessionale* non habetur. In domo parochiali pro inventario licet fuerit una mensa et 1 lectus, nihil tamen dictus parochus reperit.

De parochio

Huius ecclesiae (*gore iznad retka umetnuto kasnije*: huius ecclesiae obiit) est honorabilis dominus *Georgius Thissich*, contra quem nullam querellam sui paro-

chiani deposuerant, quam quod colericum quandoque esse aiunt; alias in sacramentorum administratione diligentem fatentur neque suspicionem aliquam, cum glotem aliquosque consanguineos perpetuo habeat. Denuntiationes solet obseruare (opera nam ita exercent diebus festis in 2-da uisitatione intellexi).

De parochianis

Haec parochia est tota catholica; *scholae magister* non habetur, *cuius domum campanator* habet in fundo ecclesiae; attamen populun iste interdum diebus festiuis contra inhibitionem parochi et minas grauissimas opera seruilia clam quandoque exercet. (Vjerojatno je ovdje trebala doći opaska koju je vizitator upisao gore u zagradi na kraju odsjeka: De parocho!)

De aedituius

Aediuti huius ecclesiae sunt Georgius Kalinouecz, Blasius Gorian, iurati et examinati fatentur se habere, licet non ex prouentibus ecclesiae, cum nulli sint, industria tamen propria ac labore uini urnarum 50, pecuniam nullam habent, quae etiamsi aliqua fuisset, in fabricam ecclesiae, maxime in porticum muratam exposuere et campanam, item *pro domo parochiali nouiter exstruenda*. Campanator est memoratae ecclesiae Joannes Zelenchich, (et) Paulus Cuculen, sunt tamen ad fidelitatem ecclesiae praestandam a me adiurati una cum dictis aedituis.

De sacra supellectile

Supellex sacra in sacrario⁹ non adeo decenter asseruatur uel ob infirmitatem parochi aut negligentia. Calices 4, 3 consecrati, ex his unus argenteus inauratus et duo infra nodum cuprei inaurati, 4-tus totus inauratus non consecratus, patenae 3; crux argentea inaurata aliquantulum, pallae 6, corporalia 7, unum pictum auro, quod procurauit parochus; casulae 3 antiquiores, 2 nouae bonae procuratae per dictum parochum, purificatoria 4, uela calicum simplicia retiata 4, turcica 4, unum urticeum, 3 acupicta; albae 3, cinguli 2, stolae 4, manipuli 4, manutergia 24, mappae 16, 2 longiores, uela longa acupicta 3, strophiola 4 parua, crassiora 6, candelabra 4, substratoria turcica 2, item mantilia uaria 23; ferrum pro pinsendis hostiis 1, pyxis stanea pro sacri liquoribus 1; *Missale Zagradiense* cum suo pulpito; candelabra dependentia 2, cruces cum uexillis llineis 3 coloratis, item unum vexillo sericeo pictum, portatile 1, tintinnabula 3, ampullae stanae 2, antipendium coreatum 1, mappae lineae coloratae 4, manutergia rustica uaria 32, uelum super maiori altari 1. Agenda Strigoniensia.

De bonis externis et prouentibus

Domus parochialis bona et decens cum tecto stramineo, curia, stabulo etc. in ipso fundo ecclesiae et in oppido fundata; parochus huius ecclesiae habet inquilinos

⁹Usp. bilj. 5 i 7.

7, quorum singuli singulos in septimana tenentur dare laboratorem unum, arare non tenentur. Tenentur autem vehere ligna, fenum, frumentum etc. Habet item extra oppidum hortum bonum, terrae jugera 30 diuersis in locis, faenilia 2, ad falcatores 8, aliud uero ad falcatores 4, vineam in promontorio Borsancz ad fossos 30; saponum¹⁰ metretas circiter 100, a sessione integra tritici metretas 2, uel millii aut speltae metretas 4. In do-(nema dalje teksta?)

LIBERA REGIA CIUITAS VARASDINENSIS – de ecclesia.

Ecclesiam s. Nicolai fundatam Varasdini visituai in absentia parochi 9. Martii, quam reperi sartam et tegulis tectam, cuius alae¹² habent tectum ex asseribus, *turrim* etiam habet excelsam, in qua sunt campanae 3 consecratae, cum *horologiis duobus*, *coemeterium* septum muro benedictum, ecclesia etiam ipsa est consecrata. Haec ecclesia habet ianuas 3 cum bonis seraturis et est *ornata sedilibus* et habet *fornicem* bonum *per totum*, *pauimentum* lateribus stratum; *altaria* habet 8 cum *tabulis* bonis et mensis integris aequae consecratis, uariis imaginibus ornata, antependiis, mappis, mantilibus, stropholis pulchre decenterque tecta. *Venerabilis Eucharistia* in ciborio *ad murum* decenter asseruatur, substrata stropholis et corporali, pro ianua habet cratem ferream et bonam clausuram, ante ianuam habet uela sericea. Ecclesiae *fenestrae* sunt cancellatae et uitreae. *Sacrarium* reperi etiam in bono statu et simul supelectilem sacram, habetur fornix et pauimentum lateribus stratum, fenestra uitrea cum cancellis ferreis, *in sacrario altare unum* non consecratum, duo armaria antiqua, cistae 3 antiquae; in *choro* ecclesiae est pulpitus unus, Graduale et Antiphonale unum, candelabra in funiculis dependentia 7, duo nouiter procurata. *Cathedra lapidea*, caereus Paschalis, *baptisterium decens* cum sua seratura, pyxis stannea 1, argentea pro sacris liquoribus, cruces linei 3 cum suis uelis, aqua lustralis in cauatis lapidibus tribus in locis, *confessionale* habetur.

De supellectile sacra

In sacrario sunt casulae bonae et antiquiores 30, stolae nouem, manipuli 21, pluuialia 4, albae 12, epitogia 3 bona, humeralia 14, dalmaticae bonae 2, cinguli 5, calices argentei inaurati consecrati 7, patenae 6, pallae 6, purificatoria 10, uela calicum uaria 29, corporalia 10, antependia 8, 2 noua, item nouum album unum, bursae 4, mappae diuersae 28, mautergia uaria 66, pepla muliebria 11. Missalia Romana 2, Zagrabiensia etiam 2, unum deperditum, ampullae argenteae decem, uitreae 2, thuribulum cum navicula argenteum, *reliquiaria argentea* inaurata 7, cruces argenteae 2, quarum 1 inaurata, tapetes antiqui et semilaceri 6, cruces cum vexillis sericeis 2, quorum unum est coreatum, uelum longum unum, item uela

¹⁰Govor je o luknu koje je župnik ubirao od župljana.

¹¹Učitelja župne škole nema, premda postoji kuća za njega.

¹²Čini se da je crkva sv. Nikole imala tri lađe s povišenom srednjom lađom, na kojoj je i krov bio viši nego na pokrajnjim lađama. – Ističe se da Varaždin ima stalnu isповјedaonicu. – Imao je i sedam relikvijara, kojih ne nalazimo u drugim crkvama arhiđakonata.

turcica 4 pro monstrantia; candelabra aerea 18, strophiola tenuia pulchra, acupicta centum quatuordecim, ciborium 1 argenteum inauratum, monstrantia magna argentea inaurata habens in medio crystallum; tintinabula 15, portatile 1 et illud fractum. Agendarium Strigoniense; ferrea 2 pro pinsendis hostiis.

De bonis externis et prouentibus

Ecclesia haec nullos prouentus habet pro usu suo, nisi *fenile* unicum ad plaustra 3 et *vinicolam* ad fossos 6, dicta *violiola* (!) (*vinicola*) *colata magistro nobili pro rectoratu ecclesiae cantus*.¹³ *Parochialis domus* est bona, *murata* et decens cum tecto bono, fundata in ipso *coemeterio*, *iuxta quam est domus scholae*, penes hanc est *domus alia* itidem ex materia lignea cum fundamento lapideo, bona, *quam prebendarius non inhabitat*.¹⁴ *Parochus habet colonos 15, qui tenentur a festo s. Martini usque ad festum s. Joannis Baptistae singulum laboratorem, ab hoc festo usque ad festum s. Martini 2 praestare laboratores, aratrum pro nunc nullum habetur, in fossis ciuitatis siue moeniis sunt 10, quorum singuli praestant 24 laboratores per annum. In Millich konecz 9 sunt, quorum singuli etiam 6 per annum laboratores praestant, pro tlaka reliqua per annum pendunt denarios 80, item habet censum a macellis flor. 6; item praebendam tenet vocatam s. Stephani Seormoni (Stormoni?) colonos 9, qui praestant laborem uti et priores, item habet vineas 2 ad fossos centum viginti (tres) 3, fenilia 3 ad plaustra 10, terrarum jugera 23, saponum ex Zrasincz(!) et Zuibouecz choros 10, alii parochiani, utpote ciues, singuli singulos grossos pendunt. Stolae parochialis cedunt parochi partes 2, 3 praebendario, pro sepulturis ordinarie habet parochus denarios 12, praebendarius 6, dictus director similiter 6.*¹⁵

Praebendarius Varasdinensis intitulatur s. Viti in suburbio habet colonos 19, quorum singuli per annum praestant domino suo laboratores 24, item habet censuale 3, quorum 2 pro tlaka pendunt per annum denarios 32, tertius florenum 1 denarios 60, omnes praescripti coloni tenentur dare singuli ad festum s. Georgii denarios 80, ad festum s. Martini similiter, item ad festum Natiuitatis Christi singuli unum plaustrum lignorum et 1 caponem; item terrarum jugera 60 in antiquo registro reperio et ex relatione nonnullorum, quamuis prebendarius nunc existens (habet) 36, uiginti 4 pro pascuatione communi conuersa; uineas duas habet.

De parochi

Parochus huius ecclesiae est honorabilis dominus Joannes Santak, ob absentiam illius nullum examen fuit, cum primo migrauerit ex Miho(u)lanie.

¹³Učitelj je zapravo voditelj pjevanja i orguljaš, ako je znao svirati. Tek u trećem redu bio je pravi učitelj, ako su mu se javili đaci koje je onda poučavao.

¹⁴Župni dvor zidan je tik do groblja (gdje se i danas nalazi). Odmah uza nj bila je škola i još dalje prema istoku drvena kuća na kamenom temelju za prebendara, koji se još nije uselio.

¹⁵Od štolarine 2/3 idu župniku, 1/3 prebendaru, dok za sprovod župnik prima 12 denara, prebendar 6, učitelj isto tako 6. Prebendar Sv. Vida ima svoju taksu i prihode, kako se vidi iz daljnjeg teksta.

De praebendario

Praebendarius huius ecclesiae est honorabilis dominus Petrus Ballich, ad hanc praebendam dicti s. Viti ex parochia Biskupecz migravit, contra quem parochiani querellam deposuerunt ob inuentarium ablatum, laudatur tamen in administratione sacramentorum, maxime in absentia parochi temporis diuturnioris. Vtitur Breuiario Zagradiensi.

De hospitali¹⁶

Hospitale est fundatum in ipsa ciuitate et habet colonos 14, quorum alii per annum laboratores praestant 10, alii 20, pro qualitate aut quantitate terrarum plus uel minus, vineam habet ad fossos 25, terrae iugera 7, cuius praefectus ciuitati dati rationem.

De aedituis

Aeditui ecclesiae sunt circumscripti Martinus Zentgeör(g)y, Laurentius Ladiskouich, ciues liberae regiae ciuitatis Varasdinensis qui ipsi ciuitati de anno in annum dant rationem et ut mederi possit huic rationi excipiendae, humillime supplicat parochus, ut sciente et coram illo neque absque illo possit excipi; ratio est quia neque archidiaconus rationem exigere potest a praedictis aedituis, quantum ecclesia haberet in prouentibus.

De abalienatione

Ferunt comuniter aliquas terras ecclesiae possidere ipsos ciues, quas ipse iudex ad intercessionem meam, si comprobari poterunt fuisse ecclesiae, spondit restituere illos.

De parochianis

Populus istius parochiae est catholicus, excepta haeretica, quae nisi ad terminum praefixum conuersa fuerit, per ipsos aedituos expelletur, item populus iste frequens est in ecclesia et ciuitatenses maxime in dictos singulos ad ecclesiam ad Sacrum audiendum confluunt frequenterque confitentur; item denuntiationes fiunt (in) Ecclesia.

Macella penes coemiterium, quae intrantibus ecclesiam magno hactenus erant impedimento, ad admonitionem et intercessionem meam, iudex promisit in locum alium transferenda. In hac ecclesia pulsatur mane, meridie et uesperis ad salutationem angelicam. Supellex libraria uix aliqua, inuentarium uix etiam aliquot, licet fuissent scutellae stanae, deperditae sunt, per pie memoriae defunctum Piskon.

¹⁶U arhidakonatu jedino Varaždin ima *hospital* ili *gostinjac*, ali pod gradskom upravom.

Capella in arce Varasdinensi.¹⁷

Hanc capellam reperio non consecratam in antiquo regesto, quae post utrum consecrata in absentia provisoris scire haud potui; altare pulchrum intus, mensa lapidea et est ornata decenter antependio, mantilibus, stropholis etc. Super portatile celebratur; habet calicem argenteum inauratum cum attinentiis, casulam item (cum) attinentiis, tintinabulum unum, ampullas staneas 2, candelabra lignea 2.

Capella S. VITI in suburbio Varasdinensi.

Haec capella est in *materia lignea luto compacta* et tecta asseribus, in campanili habet campanam, caemiterium septum. Capella habet ianuam cum seratura bona, fenestras uitreas, *tabulatum ligneum*. Habet altare non consecratum, sicut nec ipsa capella est consecrata; altare est ornatum decenter et habet portatile fractum, antipendia 2, casulam unam cum attinentiis, manutergia 29, lebetem 1, uela calicum 2 retiata, 1 turcicum, strophiola 14, candelabra ferrea 5, Crucifixum 1 ad parietem, uelum rubrum pictum, reliquiarium 1, armare nouum, scrinium pariter 1. item antependium 3-tium coriaceum, item casula 1 rubra cum stola et manipulo.

De aedituis

Aedituus huius capellae est Petrus Guraich (Đuraić!), qui terrarum dictae capellae 3 jugera habet ex censu Georgius (*dalje prekriženo*;) Gasparich fertur habere 2 jugera ab annis 15 etiam ex censu, qui ad soluendum nullatenus cogi potest, reliquas terras dominus Ballich praebendarius terrarum jugera 3 1/2 (?) excolit absque omni censu et seruitio); item dicta capella habet fenile unum, quod violenta manu aeditui maioris ecclesiae possident; item dictus Ballich vineas 2 eiusdem capellae habet. Calix in maiori ecclesia conseruabatur una cum alba. Aeditui nulla ratione possunt habere.

Capella S. MICHAELIS in coemiterio Varasdinensi¹⁸

Bene tecta, non consecrata, intus altare sine imaginibus non consecratum, simplici mappa tectum, pauimentum ex asseribus, sub quo fossa plena ossibus; tabulatum uile, ianuam fortem, fenestras uitreas habet. Haec capella est conseruatorium sutorum. Huius capellae exstat uinea, quam sutores tenent. Ciues nonnulli indicant sepulturam aliquam ex fossa illa posse formari destructis parietibus cum licentia Reuerendissimae dominationis Vestrae.

¹⁷Ovdje se ne navodi naslovník gradske (tvrđavne) kapele. Kasnije doznajemo da joj je naslovník sv. *Lovro*.

¹⁸Ova kapela više ne postoji.

Capella S. S. TRINITATIS in suburbio¹⁹

Ex lignea materia bene sarta et bene tecta, habet campanile cum una campana cosecrata cum atrio, intus altera, nouum pauimentum lateribus stratum, ipsa capella consecrata cum atrio, intus altare non consecratum cum tabula pulchre depicta, est bene ornatum antependio, mantilibus, strophiolis etc. Sacrarium nullum est, fenestrae 3 uitreae cancellatae, ianua bene obserata; coemiterium foris septum, in quo atrium occlusum cum 2 altaribus non consecratis. Haec altaria habent mensas integras et tabulas pictas; pulsatur ad Aue Maria. Capella haec habet 1 iugerum terrae.

De sacra supellectile

Antipendia 3, unum coreatum pictum, 2 lanea, substratorium pulchrum album, mappae 7, mantilia 30, uela calicum 4, tela longa pro altari 2, strophiola varia 21, casulae 2, manipuli 2, stolae 2, alba 1, humerale 1, cingulus 1, ampullae 2 argenteae, tintinabula 4, imagines maiores 2, minores B. Virginis et Christi 2, aliae minores 8, candelabra 6 colorata lignea, 2 non colorata lignea; lebes pro lustrali aqua 1, duae particulae a casulis manserunt sericeae. Calix 1 inauratus cum patena et aliis attinentiis, cista bona magna, item cruculae 2 paruae habentur, praeterea imago parua caerea occlusa uitro.

Capella S. MICHAELIS ARCHANGELI in Szrachincz

Haec capella murata est, habet *campanile muratum* cum campana uela consecrata, neque prouentum ullum habet, sed communitas quibus potest iuvat. Habet haec capella casulam 1 cum attinentiis, Missalia 2, tintinabula 2, mantilia bombicea et rusticana 23, substratorium 1, antependium 1, candelabra 2, pulsatur ad Aue Maria; item unum ligneum inauratum(?), calix 1 cum attinentiis, lebes pro aqua lustrali, coemiterium bene septum, crucula parua cum uello.

Capella S. S. TRINITATIS in Szuiboucz²⁰

Haec capella est bene sarta et tecta, in sanctuario habet fornicem, altare non consecratum, ast bene ornatum antependio, mantilibus, strophiolis et tabula depicta; habet altare mensam lapideam integram, ianuam fortem cum bona serarura, ante ianuam porticus lignea, supra porticum in campanili campanulam consecratam; in capella pauimentum lateribus stratum. Pulsatur ad Aue Maria.

¹⁹Možda je ova kapela predana kapucinima kad su došli u Varaždin te je postala njihova samostanska crkva s istim naslovom.

²⁰Iz kasnijih podataka doznajemo da je ova kapela bila grobljanska kapela uz veliku kapelu sv. Benedikta; poslije je zapuštena i nestala.

De sacra supellectile

Antependium creaceum pictum unum, crux una cuprea inaurata, candelabra 2 aenaea, item alia candelabra 2 lignea caeris obuoluta, item 1 candelabrum ligneum magnum caereis similiter obuolutum, cruces 2 cum vexillis lignee pictae, imagines 7 in tabulis ligneis inclusae, uelum 1 longum turcicum, item aliud uelum lineum, substratoria 3 acupicta pulchra, item mantilia quaedam turcica, quaedam acupicta 12, mappae 4, ampullae stanneae 2, tintinabulum 1.

Ecclesia S. BENEDICTI in Szuibouecz

Hanc ecclesiam consecrauit reuerendissimus dominus pie memoriae Petrus Domitrouich, episcopus Zagrabiensis, quae bene sarta et bene tecta est, habet coemeterium amplum ac bene septum, *fornicem in sanctuario et in corpore tabulatum ligneum*, campanile ligneum cum una campana consecrata, foris porticum cum duobus altaribus non consecratis, pauimentum lateribus stratum, fenestras uitreas cum cratibus et retibus ferreis, ianuas 2 fortes cum bonis seraturis; item habet altaria 3 consecrata mensis integri lapideis, bene ornata tabulis depictis erectis, antependiis, mantilibus et stropholis etc., item chorum ligneum, Crucifixum in medio ecclesiae ligneum cum uelo simplici, *candelabra in hastilibus caereis obuoluta 8*, alia 2 in funiculis dependentia, aerea minora 6. lignea 4, lebetem etiam unum pro aqua lustrali, pulpitem 1; imagines uarias tabulis inclusis 16, item 2 alios maiores tabulis inclusas, canones 3 similiter inclusos, cruces 4 cum suis uexillis et minores itidem cum vexillis sericeis; *sacrarium* item cum ianua et altari lapideo non consecrato, adhuc 2 imagines maiores utraque B. Virginis et Crucifixum unum. Haec ecclesia ex eleemosynis restauratur et est miraculosa dominicis nouilunii, item aerarium habet lapideum in coemeterio oclusum sera.

De sacra supellectile

Antependia huius ecclesiae sunt 7, 3 coreatia, unum sericeum rubrum, alter sericeum album, 2 turcica lanea, uela sericea et urtica ac retiata pro ornamento altarium et imaginum 20, item uela retiata pro calicibus 14, alia sericea et turcica 17. Calices 4 argentei inaurati, consecrati cum omnibus attinentiis 5, profanatus cupreus, palae 5, bursae 3, corporalia 8, crux 1 aerea inaurata parua, item crux in altar argentea ab illustrissimo domino Banffy donata, Missalia 2, Romanum alter, alter Zagrabiense, portatilia hinc 2 fuerunt, unum tamen uenditum est (*dodano sa strane*: in Szechincz habetur quoque(?) Missale 1), casulae 15 pulchrae et bonae, stolae 14, manipuli 12, albae 11, humeralia 7, cinguli 5; item uela retiata et linea 7, mantilia oblonga quaedam sericea, quaedam turcica, quaedam syndonea acupicta 17, manutergia rustica 42, mappae 26, epitogium 1; pyxis laminea pro asseruanda eleemosyna, altera similiter laminea pro hostiis, tintinabula 5, ampullae

stanneae 9, 2 argenteae, quod est quartum par, quintum uitreum. Item Agnus Dei paruus uitro inclusus; cathedra nulla neque confessionale habetur. Aeditui quidem sunt, sed rationem exigit ciuitas Varasdinensis inscio parcho.

In eodem coemiterio aduecti sunt lapides pro muniendo coemiterio dictae ecclesiae.

BISKUPECZ

Ecclesiam B. Mariae Virginis in caelos Assumptae in Biskupecz fundatam et consecratam, 11. Martii uisitauit et reperi bene sartam bene tectam; in sanctuario fornicem bonum, in corpore tabulatum ligneum, ianuam fortem cum forti seratura, chorum ligneum super ianuam in ingressu ecclesiae, cathedram similiter lineam coloratam, pauimentum lateribus stratum, sepulchrum cancellatum, coloratum, affabre factum; coemiterium ecclesiae bene septum, in quo porticus cum uno altari, non consecrato. In ecclesia altaria 3 consecrata, in altari maiori mensa integra; quodlibet altare habet tabulam pictam erectam et ornatam antependiis siue mappis lineis, mantilibus et stropholis etc. Est in medio ecclesiae Crucifixus ligneus cum uelo lineo, candelabra aerea 4, lignea 3, obuoluta caeris 2, cruces cum vexillis sericeis 3, crux item una sine vexillo. Habentur item candelabra in funiculis dependentia lignea colorata 8; venerabilem Eucharistiam reperi munde collocatam *ad murum*, in pixide argentea, substratum stropholis et corporali et bene obserata, ianua lignea et ante ianuam antependiola, strophola sericea et desuper uelum turcicum serico intertextum; in ecclesia sacrarium cum fornice et altari mensa quoque, ianua ferrea, etiam cista pro conseruandis rebus ecclesiae. In campanili campana consecrata habetur. Confessionale nullum.

De sacra supellectile

Mantilia uaria colorata, quaedam linea simplicia 49, mappae 9, in altari maiori uelum syndonium, strophola uaria pulchra 14, calix 1 consecratus, alter uero non, corporalia 4, uela calicum 8, purificatoria 2, tertium deperditum, uela longa pro ornandis altaribus 11, coronas 3, reliquarium, Agendarium Strigoniense, canon cum euangelio, pallae 2, antependium ex coreo italico 1, calix unus consecratus, secundus non consecratus, item 2 patenae, crux 1 ex cupro inaurata, altera non inaurata cuprea, Missale Zagrabiense cum pulpito, Graduale, casulae 4 bonae, 4 antiquae, stolae 3, manipuli 3, albae 2, 1 antiquior, humeralia 3, cinguli 2, pyxis stanea pro sacris liquoribus, ampullae stanae 2, tintinabula 4, portatile 1, pluuiiale antiquum 1, pyxis argentea 1, aqua baptismalis in lebete, Liber baptizatorum nullus, ferrum habet pro pinsendis hostiis.

De bonis externis et prouentibus

Ecclesia haec vineas 2 habet. *Domus parochialis* est decens, stramina tecta cum horto comodo et amplo. Parochus vineas habet 2 mediocres, in Monte Varas-

din, terrae jugera 9, item 3 jugera in loco nuncupato Kuchan, colonos 3 quorum singuli singulos laboratores praestant, fenilia 2 ad falcatores 9, saponum choros 32. Dominus Petrus Kuskoczi violenta manu jugerum terrae occupavit.

De parocho

Parochus huius ecclesiae est honorabilis dominus *Matthias Koos*, alumnus venerabilis Capituli, utitur Breuiario Romano, diligentia in administratione sacramentorum laudatur, nullum habet apud se, sed uetula quaedam, campanatoris uxor, pro obsonio coquendo uenit aut paratum adfert. Ed denuntiationes obseruat.

De parochianis

Populua huius parochiae frequens est in ecclesia, uix aliquis haereticus inter illos, homicida nullus, concubinarium quendam referuntur suspiciue, licet conquerentur parochi contra Koskotios, parochus modernus a patrociniis laudat, conqueritur praeterea contra parochianos esse contumaces in muniendo coemiterio. *Rector scholae nullus* habetur. Pulsatur mane et uesperi ad Aue Maria.

De aedituis

Aedituus huius ecclesiae est *Matthias Benkouich* et *Andreas Margetich*, dederunt rationem et mansit debitor siue habet exceptis expensis ecclesiae flor. Hung. 9, in debito uero 9 Imperiales et 2 flor. quos tenentur coloni Jesuitarum ex pio legato, item habent vini 20 urnas, exacta ratione dominum *Ballich* dicti aeditui abstulisse 7 urnas vini, aliquot plaustra foeni, tintinabulum 1, humerale 1, fimi 7 currus, adjurati et examinati una cum parocho dicto conquesti sunt contra memoratum *Ballich*, quod nempe exciperet confessiones, baptizare etiam, copulare praeterea non praemissis denuntiationibus. Ideo esse contumaces parochianos in muniendo coemiterio. Campanator *Nicolaus Horuatt*.

Inuentarium parochi praeter mensam, lectum, nullum habetur.

SABNIK de ecclesia²¹

Ecclesiam s. Batholomei in Sabnik 13. Martii uisitauit, quae sarta et tecta intusque uariis imaginibus in parietibus depicta est, foris in campo extra pagum procul existit, habet coemiterium fossa septum, habet item ecclesia cum bona seratura, campanile ligneum cum una campana consecrata. Huius ecclesiae sanctuarium habetur

²¹Okno crkve sv. Bartola razvilo se naselje Bartolovec i župa se napuštajući pomalo stari naziv Žabnik stala tako nazivati. Naselje Žabnik ostalo je za sebe i izgubilo svoju važnost.

fornicem, corpus autem tabulatu decens, pauimentum stratum lateribus. In ecclesia sunt altaria 3, 2 consecrata ut referunt aeditui, in tertio super portatili celebratur; omnia 3 altaria ornata, maius tantum habet tabulam erectam depictam, mensam haec integram; in medio ecclesiae est Crucifixus ligneus cum uelo lineo. Ante ianuam ecclesiae porticus parua ex asseribus in qua altare nullum. Habetur etiam sacrarium puluerulentum, cum fornice tamen et altari nec ianua cum seratura, ubi sacra supellex non asseruatur propter distantiam ecclesiae; SS. Eucharistia (*sastrane pripisano*: in domo parochi asseruatur in armario ob distantiam loci) habetur. Locus quidem est *in muro*, ianuam habens cancellatam, sed sine seratura; pyxis etiam argentea decens habetur pro Venerabili. In ecclesia reperi candelabra 4 aerea, in fune pendentia 6 lignea colorata, item 2 longa obuoluta caereis 3, cruces 3 cum vexillis, crux aerea inaurata, item adhuc 1 crux sine vexillo, pulpitem pro graduali, item aliud pro Missali, cathedram muratam, tintinabula 3, cistam ligneam pro rebus ecclesia conseruandis, chorum ligneum bonum supra portam maiorem. Aquam lustralem in lapide, uelum super tabenaculo 1, item 2 candelabra lignea parua, confessionale nullum. Ad Aue Maria uix aliquando aut nunquam ob distantiam ecclesiae pulsatur.

De sacra supellectile

Supellex sacra asseruarur apud aedituos: casulae 4 cum manipulis antiquis et 3 stolis, epitogia 2, albae 4, humeralia sunt amissa, cingulus 1, calices 2, patenae 2, purificatoria 3, pallae 2, corporalis 4, bursae 2, uela 5, baptismalis aque in tecto uaso conseruatura apud parochum, lebes pro illa habetur, scatula ferrea fuit pro hostiis, sed amissa, ferrum pro pinsendis hostiis habetur, pyxis stannea pro sacri liquoribus, ampullae stannae 2 cum scutellula, crux aerea inaurata, aqua baptismalis seruatur de facto in amphora, uela 2 pro ornandis altaribus. Liber baptizatorum, agenda Strigoniensia, Missale Zagrabiense, manutergia rustica 20, mappae 6, strophiola 6, peplum 1 muliebre.

De bonis externis et prouentibus

Ecclesia ipsa pro usu suo habet jugera circiter 4 ex quibus terris 2 jugera coloni 2 civitatis Varasdinensis violenter occuparunt et excolunt. Parochus uero *domum parochialem* in ipso fundo parochiali *in pago Sabnik* cum tecto stramineo et horto amplo, in quo horreum, coloni parochi sunt 6, una sessio deserta et quamuis in integris sessionibus 2 fuissent, nunc autem nullus, sed in media resident, qui omnes in septimana 1 aratrum praestant et singuli in operibus manualibus praestant in septimana 2 laboratores. Hos dictos colonos in absentia parochi civitas usurpat pro se non autem pro ecclesia, quod est contra Canones. Parochus jugera terrarum habet 12, foenilia 2 ad plaustros 8; saponum metretas centum viginti. Inuentarium extra mensam, lectum nullum habet.

De parcho

(*dva su rukopisa*):

Haec ecclesia (*dalje precrtano*: nullum parochum habet propter distantiam uel maxime fugiunt).²² *Preko toga napisano novim rukopisom*: Ecclesiae huius est honorabilis *Stephanus Sekirniak*, breuiario utitur Romano, etiam Missali, faeminam suspectam intertenet.

De aedituis

Aeditui huius ecclesiae sunt nobilis dominus Petrus Chipriak, Michael Missak, Gregorius Chessii, colonus civitatis, in Sabnik comorantes excepto dicto Chypriak, qui manet in Ternouecz, a quibus de anno ad annum civitas Varasdinensis exigit rationem, quod est contra parochi ius eo praestitum habentque aeditui uarii frumenti 40 metretes, in debito metretas 8, item ad exigendum florenos 11.

De parochianis

Populus huius parochiae est totus catholicus, praeter foeminam 1 haeticam in Thernouecz, cui bis uenia data est a dicto Chypriak, neque est inter illos homicida, concubinarius.

Capella in Semouecz

Capella filialis in Semouecz S. Spiritus ex lignea materia constructa cum fundamento lapideo, bene sarta, tecta, in campo extra pagum fundata. Coemiterium habet septum fossato, in quo est locus tertius pro ossibus congregandis et ante ianuam capellae porticum ligneum a fundamento lapideo. H(a)ec capella est sine sacrario, habet tamen ianuam cum bona seratura, pauimentum puluerulentum, tabulatum ligneum; habetur in capella altare unicum non consecratum cum tabula B. Virginis, ornatum imaginibus, mantilibus, stropholis, antependio etc. Huius altaris est mensa integra, ad latus altaris est armarium, in pariete 2 crucifixi cum uelis lineis, candelabra supra altare aerea 3, lignea 4, 2 maiora lignea, unum in funiculo dependens, aliud obuolutum caeris, cruces 2 ligneas cum uexillis antiquis, in campanili campana consecrata.

De sacra supellectili

Supellex sacra propter distantiam capellae asseruatur apud aedituum in scrinio, casulae nimirum 4 antiquae, noua rubra 5, ex holoserico, quam parochus praede-

²²Crkva sv. Bartola bila je od župnog dvora u Žabniku dosta udaljena (foris in campo extra pagum procul), na sasvim suprotnoj strani župe, te je župniku bilo vrlo teško brinuti se za crkvu. Nije čudo da su župnici nastojali što prije napustiti župu.

cessor sub debitum 12. flor. dedit. Stolae 2, manipuli 4, cingulus 1, albae 3 antiquae, humerale 1, epitogium 1 bonum, corporale 1, palla 1, purificatorium 1, uela calicum 5, calix argenteus 1 inauratus, strophiola 4, manutergia uaria 25, mappae 5, crux argentea absque reliquiis, tintinabula 2, Missale Zagrabiense bonum. Pulsatur ad Aue Maria.

De bonis et prouentibus ecclesiae seu capellae

Capella haec habet terrarum ciciter 33 ex manibus nobilium de Semouecz erepta, a quibus terris egregius Joannes Chakany licet ad manus domini vicearchidiaconi deposuerit in paratis flor. Hungar. 70 per dictum vice archidiaconum tradita summa fuisse Nicolao Tulchich parrocho pro tunc existenti abstulit 62 flor. et licet dictus Chakany ad terminum certum praefixum a vicecomite teneretur deponere 50 flor, pecuniam huius capellae necdum deposuit.

De abalienatione

Refert capellae huius aedituus colonos nobiles nonnullos uiolenter retinere, quos satis praedecessores archidiaconi urserunt et laborarunt eripere e manibus, quorum uix iam mentio.

De aedituis

Aedituus huius capellae est Georgius Kouach aliter Kapustich colonus Michaelis Semoczy, a quo exigit rationem communitas, maxime nobiles, habetque 9 imperiales speltae aceruum 1, item siliginis alterum. Vini praeterea 10 urnas, item pignus quodam habet pro 11 flor. a domino Chakanio, item dictus aeditus domini sui pignus habet pro 6 florenis.

THOPLICZA SEU THERMAE VARASDINENSES

De ipsa ecclesia

Hec ecclesia est dedicata *S. Martino* episcopo et confessori, consecrata, bene sarta et tecta, in arce constituta, habet ianuam cum bona seratura, fornicem sanctuarii bonam, corporis tabulatum ligneum nouum, pauimentum, choros tres nouos, cathedram cum mappa, fenestras cancellatas et uitreas, foris ad latus campanile ligneum²³ cum campana consecrata, ad latus uero dextrum porticus murata cum altari; in ecclesia sunt altaria 3, maius tantum consecratum, ornatum bene antipendio, mantilibus, strophiolis etc.; 2 minora mediocriter ornata, habent tamen mensas integras; ornata sunt quoque haec altaria imaginibus uariis. Venerabilis Eucharistia asseruatur in ciborio *ad murum*, strophiolis et corporali mundo substrata, habet etiam ianuam ferream cancellatam cum seratura. In hac item ecclesia est

²³Zanimljivo je da crkva ima samo drveni zvonik. Toranj će se kasnije sazidati.

sacrarium cum fornice et ianua habente bonam seraturam, intus altare non consecratum, mappa simplici tecta. In sacrario sacra supellex munde decenterque asseruatur. In hac ecclesia cathedra cum tapete antiquo, confessionale nullum habetur. Ad Aue Maria pulsatur.

De sacra supellectile

Sunt huius ecclesiae calices 3 argentei inaurati cum suis patenis et aliis attinentiis, *poculum argenteum 1 pro communicantibus*, crux item 1 argentea inaurata, ciborium 1 argenteum inauratum, item aliud argenteum similiter inauratum ad instar scatulae factum cum capsula sericea, corporalia 7, substratorium 1 oblongum turcicum serico depictum, uela calicum 12, strophiola acupicta 5, manutergia uaria 27, mappae 9, item uelum 1 sericeum longum aliquantulum retiatum, cinguli 3, epitogia 2 noua, 2 lacera, antipendia rubra ex attalico 3, coreatium 1 coloratum et antiquum; casuale nouae 2 cum attinentiis, item antiquae 3 cum suis similiter attinentiis, albae nouae 3, 4-ta lacera. Missalia Romana 2, Zagrabiense 3-tium, lacrum, pulpita 2, cinguli 3, candelabra aerea 3, stannea 2, tintinabula 4, cruces cum uexillis sericeis 3, item 2 antiquae, Crucifixus antiquus cum uelo lineo in medio ecclesiae, lebes aeneus pro aqua benedicta, item alter cum aqua baptismali, uasculum stanneum sacris cum liquoribus, candelabra 2 caereis obuoluta dependentia, cruculae 2 pro altari, imagines 2 maiores, 3 minores, uasculum pro abluendis ad parietem, scatulae pro conseruandis strophiolis 2, cista una, statua Saluatoris una, ferra 2 pro pinsendis hostiis, portatile ampullae stanneae cum palubro 4, lampas antiqua, Sepulchrum cancellatum, coloratum, ligneum pro feria Parasceues; liber baptizatorum habetur.

De bonis externis et prouentibus

Haec ecclesia pro usu suo nullos habet prouentus, sed venerabile Capitulum Zagrabiense habet curam, unde et ab aedituis dominus Spanus ab anno in annum exigit rationem. *Est domus parochialis* in fundo ecclesiae, habet curiam cum 2 hortis, uineae sunt 2, una maior in promontorio Hraztouecz (*drugom rukom dodano*: aqued qued est torcular solum absque celario), altera minor Bellyuonus nominata (*slijedi precrano*: apud quem est torcular cum celario). Sunt item 2 praedia a venerabili Capitulo parochiae applicata (Hraztouecz uidelicet) manent coloni 9 et inquilinus 1 quilibet in sessione integra, quorum singuli singulos in septimana laboratores praestant, alias obuentione Capitulo; alterius praedii terras excolit ipse parochus. Ad haec 3 sunt foenilia ad falcatores 20, nemora palifera 4, montanistae 9 pendentes decimam uini parochi, 3 in promontorio Bolyuanus, 6 uero in Kamena Gorica. Item sunt horti 45, quos oppidani possident et pro qualitate ac quantitate horti dant laboratores, faciunt per annum laboratores centum triginta, quibus hortis etiam terrae sunt applicatae a quibus decimam parochi pendunt. Est item *mola* in fluuio calido *prope balnea*, cuius erigendae, si corruat et reficiente, si quid desit,

praeter solum ferrum, curam habent oppidani. Item cedunt parocho a quinque solummodo pagis et quidem ab iis, qui sessiones tenent saponum metretas 50, ab inquilino autem quandoque capo, interdum unus laborator cedit, item a quolibet oppidano sessionis integrae cedunt parocho denarii 25, qui autem domum habet cum horto denarii 15, qui solam domum denarii 10, ab inquilino autem denarii 10; facit pro nunc flor. hungaricales 30.

Inuentarium parochi

Vasa vinaria 2 (*precrano*: deperdita per dominum parochum Struchich praedecessorem unum), dominus Lourenchky modernus parochus habet mensas 3, metretas 4 siliginis, 3 tritici, puluinararia 2, orbis ligneos 20, scutelas itidem ligneas 4, una stannea, uasculum 1 pro aceto, cadi 2, cruticula (!) ferrea 1.

Supellex libraria

Quamuis concionatores et multi alii authores fuisset reperti in antiquo regesto, nunc uero iux aliqui exstant; imprimis Legenda sanctorum habetur, *Breuiarium Zagradiense*, Directorium antiquum, Landulphus Carthusiensis, Fridericus Nausea De decem praeceptis, Dictionarium, Petri Lombardi Pupilla oculi, Vincentius, Concilium Tridentium, Conciones in Euangelia domini Aegidii Topiarii, Breuiarium Strigoniense, Joannis Hoffmaztri tomus 2-dus.

De parocho

Parochus huius parochiae est honorabilis dominus *Martinus Lourechky*, olim seminarista, laudatur a diligentia et solertia in administratione sacramentorum. Utitur Brauiario Romano, denuntiationes 3 solet facere, quaerelam nullam ab examinatis parochianis habui.

De parochianis

Huius parochiae populus est catholicus, frequens in ecclesia nec ullam contra illos deposuit quaerelam. Rector scholae pro nunc non habetur, pulsatur mane et uespero ad Aue Maria.

De aedituis

Aeditui huius ecclesiae sunt Andreas Koschak, ciuis, Marcus, ciuis, dominus spanus, ut dixi, exigit rationem, prouentus nullos habent, praeter eleemosynam, vini nunc habent 12 urnas, pecuniae flor. 3.

Capella S. SPIRITUS in oppido, iuxta uiam publicam *cum cemiterio* septo, et altari intrinsecus uno (*precrano*: tabula) cum imagine erecta et picta, tabulatum nouum, pauimentum (*precrano*: stratum lateribus) puluerulentum, ianua bona cum seratura forti, campanile ligneum cum campana, cum 2 fenestris uitreis, altare or-

natum. Aedituus huius capellae est prouidus Thomas Husz nouiter creatus, eleemosinae 3 fl. in debito, item 3 cubulos vini.

Capella S. JACOBI in Jakopecz

Filialis est haec capella bene sarta et tecta, turrim ligneum habet cum campana, *caemiterium* habet bene septum, consecratum; in ecclesia altare cum mensa integra et consecrata, bene ornata et consecrata, bene ornamentum cum antipendio, mappa et stropholis, pauimentum non stratum neque in sachrestia pauimentum stratum, tabulatum nouum cum choro, ianuam fortem cum seratura, ad latus etiam porta; fenestras 6 apertas, 2 in sechrestia cancellatas, exterius porticum cum mensa lapidea non consecrata. Pulsatur ad Aue Maria.

De supellectile sacra

Haec capella habet calicem, superius inargenteum, inferius aeneum totum inauratum cum patena et attinentiis, purificatorium 1, corporali 1, palla 1, uela calicum 2 turcica, 2 retiata linea antipendium 1 lineum, strophiola pulchra 2, simplicia uero 3, cruces lignee cum uexillis 2, substratorium acupictum 1, crux argentea inaurata gemmis ornata 1, candelabra lignea 4, cista una in qua conseruatur supellex; cathedra lignea, item candelabrum caereis obuolutum 1, 2 in finiculis dependentia, ampullae 2, imagines maiores et minores 6, Crucifixus unus.

De aedituis

Huius capellae aeditui sunt Joannes Sachich, Gregorius Jaricheuich, coloni illustrissimi domini Bachany, iurati et examinati, excerptis expensis fassi sunt se habere vineam 1 cuius prouentus conuertunt in usum capellae, item flor. Hungaricales 7, denarios 66, item vini urnas 50. Haec capella nulla bona neque prouentus praeter pias eleemosynas habet.

Capella TRIUM REGUM sub Thoplica^{23a}

Haec capella nouiter erecta, murata necdum perfecta, 2 portae absque ianuis et seraturis, sarta bene et tecta. Altare intus cum mensa integra ornatum imaginibus; campanile muratum 2 parietibus, campanam (*precrano*: nulla pro nunc, licet misera iam communitas Germanicos 45 flor. pro illa(?)), calices 2 cum omnibus attinentiis, 3 purificatoria, 3 corporalia, uela calicum uaria ac pulchra 10, ampullae 2 inauratae argenteae, item 2 stanneae; imagines maiores ex charta 4, mirores 11, imago in tela picta, pulchra, mappae 9, strophiola rustica 24, uelum turcicum 1 longum, cemiterium necdum septum.

^{23a}Svibovec, istočno od Varaždinskih Toplica.

De aedituis

Aedituus huius capellae est prouidus Martinus Jantolek, examinatus fassus est nullos prouentus dictam capellam habere neque bona, praeter 3 jugera terrae ex pio legato, et quamuis eleemosyna pia fuisset erecta et conflueret populus certis temporibus ob miracula dictae capellae, inuidia motus parochus s. Elisabethae in archidiaconum Camarcensem in cathedra ad populum solet blasphemando dicere, tantum iuuare Trium Regum intrare muros, quantum stabulum, acsi inquit noster Praelatus conferre posset indulgentias. Ita conatur piam deuotionem et zelum populi a dicta capella amouere. Unde non parum nonnulli scandalizati sunt, ut refert dictus aedituus.

S. ELIAS in OBRES

Ecclesiam s. Eliae, in bonis spectabilis a(c) magnifici domini Adami Battiany ad castrum Greben spectans, 17. uisitauit Martii. Ecclesia est consecrata, habetque tectum (*precrano*: antiquum uile) nouum, caemiterium eius bene septum, in quo una porticus cum mensa non consecrata. Habet item ecclesia haec januas 2, unam cum bona seratura, altera absque seratura, fenestras uitreas, turrim excelsam cum una campana consecrata. Ecclesiae pauimentum (*precrano*: lateribus stratum) misto lapide aut latere stratum, in sanctuario fornix, in corpore tabulatum ligneum, chorus item et cathedra simplex²⁴ ornata tapete turcico; altaria ecclesiae 3, an haec altaria sint consecrata dubitatur et super portatile celebratur; omnia 3 altaria habent mensas integras, maius altare commode ornatum mantilibus, mappa 1, antipendio lineo, ad latus altaria una alteraue imagine ornata et mantilibus. Venerabilis Eucharistia asseruatur ad murum inuoluta corporali, substrata stropholis estque bene obserata et habet uelum super ianuam. In medio ecclesiae Crucifixus ligneus cum uelo lineo, etiam habet baptisterium in sechristia, aqua lustralis in ligneo uasculo habetur, candelabra aerea 2, lignea 2, item alia candelabra in funiculis dependentia 6, item alia caereis obuoluta 2; cruces cum uexillis 4 ex quibus unum sericeum, porticus adhuc una ante ecclesiam absque altari, in ecclesia sacrarium humidum cum forti janua et bona seratura (*druga ruka*: deposita), in sacrario unum altare et fenestra unica cum cancellis ferreis, sicut et ipsa ecclesia, supellex sacra decenter seruatur, confessionale nullum, armarium nouum pictum.

De sacra supellectile

Calix 1, cuius olla cuppa argentea et patena, totus inauratus cum patena, palla 1, purificatoria 4, corporalia 2, uela calicum 4, casulae bonae et malae 8 et decima noua adita, stolae 3, manipuli 4, albae 4, humeralia 2, cinguli 2. Missale Romanum et Zagrabiense cum pulpito cooperto, manutergia uarii generis 38, uela retiata 2, tertium longum rubrum sericeum, mappae 9, antipendium coriaceum 1, mappae coloratae loco antipendiorum 2, strophiola acu elaborata 11; 5 rustica; pyxis lami-

²⁴Godine 1649. propovjedaonica je drvena!

nea pro sacris liquoribus, epitogia simplicia 2, ampullae stannae 2, tintinabula 3, unum substratorium, crux una sine vexillo, item alia paruula argentea; Liber baptizatorum nullus. Agenda Strigoniensia amissa. In sacrario aseruantur *sclopeta* 10 (uulgo szcalos denominata), tympanum item et uexillum militare reperi in antiquo regesto, quod est amissum, siue longo usu consumptum; ferrum pro pinsendis hostiis habetur, item 4 strophiola pro abstergendis manibus.

De bonis externis et prouentibus

Ecclesia ipsa pro usu suo habuit vineam ad fossos 12, quae per priores aedituos ob negligentiam deperdita est, praeterea parochus autem habet *bonam domum* et bene tectam cum hortis et horreo nouo, colonos habet 10, qui una hebdomada unum, altera 2 laboratores praestant, aratra 2 habet, terrae jugera 6, foenilia 3 ad pluustros 6, vineam ad fossos 40, saponum metretas centum tiginta frumenti omni generis, piscinam unam, montanistas aliquot.

De parcho

Huius ecclesiae parochus est honorabilis dominus Mihael Senkouich, de diligentia circa sacra et administratione sacramentorum laudatur, uerumtamen in colera et rixis quandoque excedit. Ideoque iudico minari saepius illi necem et insidiam a colonis propriis, ut ipse refert. Utitur Breuiario Romano. Denuntiationes obseruat.

De parochianis

Huius parochiae populus est catholicus et frequens (*druga ruka*: rarus) in ecclesia, confitetur ad Pascha, licet non omnes proprio,^{24a} concubinarius est quidam inobediens. Parochiani nonnulli una cum subditis ecclesiae bis *inuaserant domum parochi ad extinguendum illum*, ita ut haeretici scandalizati fuerint die festo aliunde uenientes, persecutiones saepius patitur, ut referunt vicini et ipse parochus.

De aedituis

Aeditui huius ecclesiae Paulus Sasko, dominae Battianae colonus, Blasius Rak aliter Kraniecz, generosi domini Voikouich colonus, nullam rationem a multis annis, ut refert parochus dederunt, nunc uero parcho et vicearchidiacono dabunt. Vini habent urnas 75 industria tamen illorum aliquantum et ex pia eleemosyna, praeter nihil.

De abalienatione

Olim Jacobus Isak, colonus arcis Greben, nullo haerede relicto, vineam suam testamentaria dispositione ecclesiae isti legauerat, quam aedituus ecclesiae etiam iure obtinuerat, prouisor tamen arcis Greben eam uolenter occupauit et de facto

^{24a}Ne ispovijedaju se svi vlastitom župniku!

obtinet, praetendendo ideo non potuisse praefatum colonum eam ecclesiae legasse, quia colono demortuo sine haerede uniuersa ad dominum terrestrem condescenderent.

Ecclesia OMNIUM SANCTORUM in Beletincz

Haec ecclesia spectat ad *S. Eliam*, est bene sarta et bene tecta, caemiterium male septum. Ecclesia habet in sanctuario fornicem, corpus tabulatum ligneum, in medio Crucifixum ligneum cum uelo lineo, chorum etiam ligneum, fenestras 2 uitreas, unam apertam, campanam consecratam in campanili reperi, item inueni altaria 3 non consecrata et mediocriter ornata quibusdam mappis (antipendium) coriaceum (*precrano*: pictum tabulam), alter cum mappis, tertium siue maius perbelle ornatum, tabula pulchra, antipendio, mantilibus etc. Omnia 3 habent mensas integras; in hac ecclesia sunt candelabra 3 lignea, cruces cum vexillis 2, item aliae 2 cruces absque vexillis, candelabrum ligneum dependens unum, ampullae terreae, item in ecclesia est sacrarium cum fornice et altari lapideo cum ianua et bona seratura, pauimentum puluerulentum sicut et ipsa ecclesia; ecclesia autem est prophanata. Pulsatur ad Aue Maria.

De sacra supellectile

Casulae 2 cum stolis et manipulis, una sericea, altera simplex, calix argenteus inauratus cum patena et attinentiis, Missale Strigoniense, tintinabulum 1, mappae 4, mantilia diuersa 26, antipendia 2, strophiola 3, item unum substratorium pulchrum, praeterea 2 uela longa.

De abalienatione

Hanc ecclesiam dicunt fuisse olim parochialem habuisseque domum parochialem una cum colonis, quam sub poena ammissionis capitum non ausi sunt monstrare et quamuis olim mentio aliqua fuisse dictae domus, nunc uero negant se scire aut audiuisse parochialem domum fuisse.

De aedituis

Aeditui ecclesiae seu capellae huius sunt Martinus Posauecz, libertinus domini Battiany, Marti(nus) Maurich data ratione exstat (*sve dalje precrano*: vini urnarum 65 et pecuniae paratae habentur flor. 16 Hung.).

Capella *S. MICHAELIS* in Chressniouecz

Haec capella spectat ad *S. Eliam*, est bene sarta et tecta, caemiterium septum bene. Ecclesia habet fornicem, portam cum seratura bona, fenestram unam apertam, pauimentum puluerulentum, altare 1 cum portatili. Capella non est benedicta, campanile cum campana non benedicta, Missale 1, ampullae stannae 2, tintinabu-

lum 1, casula una cum omnibus attinentiis, item calix 1 cum suis attinentiis, candelabra 2 lignea, 1 dependens in funiculo, strophiola 4, manutergia 15, mappae 6, uelum 1 lineum longum, crux 1 absque uexillo, tapes 1. Supellex ecclesiae apud aedituqs conseruatur. Item antipendium lineum unum.

De aedituis

Aeditui huius capellae sunt Georgius Potochky, colonus domini Stephani Kys, Gregorius Berlekouich, colonus generosi domini Voikouich, nulli rationem dederunt, posthoc communitati, parochi daturi sunt. Vini habent 36 urnas, item aureos habent 5, quos inuenerunt in fodiendo fundamento pro sanctuario, alios nullos prouentus haec capella habet.

De abalienatione

Terras circumstantes huius capellae ferunt nonnulli 1 1/2 jugerum fuisse, syliam unam adiacentem, item paruam foenile ad falcatores 3, quae bona dictus Kys colonis suis tanquam dominus bonorum contulit refertur. Nunc uero eius relicta ea bona (Stephani Kys) possidet refertur tanquam bona auitica.

BELA

Ecclesia haec s. Margarethae sub castro Bela, in bonis generosorum dominorum Petheö, visitata est 19. Martii. Coemiterium bene septum (*prectano*: in duobus tamen locis ob uehementiam uentis), in quo porticus noua cum altari, turris murata cum campana benedicta, habet ianuam cum seratura, 3 altaria, minus consecratum, ad latus uero nullum consecratum, bene tecta, mappis, strophiolis 20, pauimentum lateribus stratum, tabulatum bonum ligneum pictum insuper, quae omnia restaurata per bonum Patrem modernum Parochum; *Crucifixus non habetur in medietate, ad altare maius, sed in choro ligneo*, in sanctuario fornicem mediocrem. Item est cathedra lignea, item candelabra aerea 2 habet in funiculis dependentia, 2 lignea. Cruces paruae lignae 4, baptisterium in aeneo uasculo et lapide cauato, lebes pro aqua benedicta aeneus. Huius ecclesiae sacrarium nullum est, nullum confessionale, thuribulum 1, pulsatur ad Aue Maria.

De sacra supellectile

Supellex sacra huius ecclesiae munde, decenter, si unquam seruabatur, nunc asseruatur. Casulae 10, manipuli 3, alba 1 noua, stolae 3, humeralia 3, cinguli (2) 1, calix restauratur non consecratus, item calix unus argenteus inauratus consecratus cum attinentiis, uela calicum pulchra 7, crux una lignea inaurata, *monstrantia aerea inaurata*, cruces 3 cum uexillis laneis, antipendium coreatium unum, crux una argentea, altera aerea fracta, mantilia 30, mappae 9, strophiola acupicta 7, *tabernaculum* pro Venerabili cum seratura bona et corporali decenter strato, item purificatorio sunt 5, bursae 2, tintinabula 2 parua, 3-tius maius, substratoria 3, Missale Zagradiense, vasculum pro sacri liquoribus habetur et ferrum pro pinsendis hostiis.

De parcho

Parochus huius ecclesiae et honorabilis dominus Frater Simeon Apolonius, Ordinis minorum conventualium s. Francisci. Inuenio in antiquo regesto parochianos, archidiacono pro tunc domino Jambrieuich bona aliqua ecclesiae e Patronis distracta, retulisse. Ideoque nullatenus parochum habere potuerunt, quod ipsum dicto Fratri exposui, fassus est nulla se scire bona ecclesiae abalienata cum aedituis. Errare dicit parochus s. Viti, quod absque licentia illius copulauerit 3 non praemissis denuntiationibus et exceperit confessiones, baptizauit pari ratione. Dictus Frater laudatur a sedulitate, restauratione ecclesiae, pietate, administratione sacramentorum et sobrietate.

De bonis externis et prouentibus

Domus parochialis est in fundo parochiali ad ripam Bednye, quamuis tota olim ruinosa fuisset, nunc per Fratrem modernum labore et sudore nouiter restaurata, cum horto praeterea. Item vineam habet ad fossos 6, per admonitiones crebras dicti Fratris restituit colonus generosi domini Petheö vineam quandam ecclesiae, quae a multis annis abalienata fuerat, unde dictus colonus de facto tenetur 7 urnas vini una vase. Parochus habet terrae jugera 6, foenile ad plaustra 15, item huius ecclesiae sunt 3 coloni. Saponum habet parochus et quidem tritici metretas 40.

De aedituis

Aeditui huius ecclesiae sunt Nicolaus Biskup, colonus generosi domini Nicolai Petheö, Martinus Koren, colonus generosi domini Gabrielis Petheö, quia nouiter creati uix aliquid prae manibus habuerunt, cum ecclesia nullos prouentus habet, antecessores uero parcho rationem dederunt.

De parochianis

Parochiani huius ecclesiae sunt omnes catholici, licet olim dixerim fuerint syluestres, nunc attamen frequentes in ecclesia, confitentur frequenter, 2 aut 3 siue plures aliquot annis non fuerunt confessi, currenti tamen anno ad poenitentiam uenerunt.

Capella S. LAURENTII²⁵

Haec capella filialis huius ecclesiae est, bene sarta et tecta, ex muro compacta. Caemiterium bene septum et benedictum. Sanctuarium huius capellae habet fornix, corpus tabulatum ligneum pictum, chorum ligneum antiquum, turrim muratam excelsam cum campana consecrata; altare unum cum antependio coreatio bene

²⁵Kapela u Lovrečanu bila je sagrađena na vlažnu tlu, te je od prevelike vlage propala. Drugu su kapelu sazidali nedaleko, na brežuljku u Radovanu.

ornatum, non concecratum, candelabra 2 lignea; ad latus 2 mensae, una cum tabula, altera cum imagine, candelabra dependentia lignea 2 colorata, candelabrum ligneum caereis obuolutum, cruces 3 cum uexillis; ianuas 2, una cum seratura forti, item crucem unam absque uexillo, fenestras 6 uitreas, 1 aperta, pulpitum unum, raro aut nunquam pulsatur ad Aue Maria.

De sacra supellectile

Casula una, albae 3, cinguli 2, stola cum manipulo, humeralia 2, calix unus consecratus inauratus, qui apud S. Margaretham conseruatur; item corporale 1 cum uelo retiato, crux aerea inaurata, lebes 1 pro lustrali aqua, ampullae 2, imagines 2, item statue 2, Missale unum Zagrabiense, manutergia simplicia 9, mappae 8, strophiola 3, crucifixus unus, tintinabula 2.

De aedituis

Aeditui huius capellae sunt Michael Dolouszky, colonus generosi domini Gabrielis Petheö, Benedictus Skleuachky, colonus relictæ Petheö Ladislai, contumax et inobedines communitati ac parochi neque officio suo satisfacit. Haec capella nullos prouentus habet et quamuis dicti aeditui aliquid habuissent ex pia eleemosyna, omnia tamen in restaurationem ecclesiae conuerterunt.

IUANCZ

Ecclesiam *b. Mariae Magdalenae* consecratam, fundatam in Iuancz, in bonis dominorum Petheö 21. Martii visitauit, quam reperi benesartam et bene tectam, turrim eminentem pulchre depictam, tegulis tectam, intus campanam unam consecratam. Habet haec ecclesia *fornicem per totum* bonum, pauimentum stratum lateribus, campanam alteram concecratam, altaria 3 cum tabulis pulchre depictis et mensis integris, pulchre ornata, antependiis, mantilibus, strophiolis et uelis pulchris, omnia 3 consecrata per piae memoriae reuerendissimum Petrum Domitrouich, episcopum Zagrabiensem; fenestras uitreas cancellatas, chorum ligneum, cathedram tectam mappa colorata; caemiterium male septum, Crucifixum in medio ecclesiae cum uelo acupicto, item alios paruos crucifixos 2, quorum unus deauratus est, imagines inclusas in tabulis ligneis 8, cruces cum vexillis laneis coloratis 5, candelabra in funiculis dependentia 5, item unum oblongum obuolutum caeris, crucem 1 sine vexillo, candelabra minora lignea 7, ianuas 2, unam cum bona seratura, cistas 2, unam minorem pro uelis, alteram pro casulis conseruandis. Venerabilis Eucharistia asseruatur munde in calice substrata corporali i tabernaculo *ad murum*,²⁶ item substrata uelis sericeis pulchris, super quo tabernaculo est imago Saluatoris (*među retke pribilježeno: 1640 iam non est – drugom rukom!*). In hac ecclesia nec sacrarium, nec confessionale habetur. Aqua baptismalis in uasculo testatio, aquaque lustralis in lapide.

²⁶Godine 1649. nema više svetohraništa uz zid (ad murum), nego se nalazi na glavnom oltaru (160/I).

De sacra supellectile

Sacra supellex est reperta munde asseruari. Casulae 11, stolae 7, albae 3, humeralia 3, cinguli 2, calices 3 omnes consecrati cum omnibus attinentiis absque tamen corporali, quorum 2 sunt, pallae 6, uela calicum pulchra 5, pyxis argentea pro venerabili Eucharistia deportanda ad infirmos, scatula una lignea pro hostiis, pyxis cuprea pro sacris liquoribus cum uelo nigro, antipendia 3, 2 coreatia puta, unum tamen lacerum, 3-tium ex attalico, strophiola acupicta 6, 19 filiis aureis et sericeis elaborata, per predecessorem deperdita, similiter mantilia syndonia 3, 2 acupicta, simplicia manutergia rustica habet 10, mappas 2, uela magno pro altari ornamento altaria 5, crux argentea parua, uelum 1 retiatum magnum, substratorium item unum, monstrantia una argentea inaurata, bursae corporales 2, cistula 1 pro ornamento altaris in qua ponitur Corpus Christi in die Parasceues, item uelum 1 sericeum uiride, item aliud serico et auro textum, item substratorium 1 syndonicum, tintinabula 4, ampullae uitreae 2, epitogium uile (*poslije ispravljeno*: bonum), uela ex tela nigra ad tegenda altaria in quadragesima 3, ciborium stanneum cum suo uelo, ferrum pro pinsendis hostiis.

De bonis externis et prouentibus

Ecclesia haec nullos prouentus habet pro usu suo, sed a Patronis restauratur. *Domus parochialis* in fundo ecclesiae uilis, fere deserta cum horto, quae restaurabitur per reuerendum dominum Paulum Kramarich cum horto et quibusdam in curia domunculis, habet parochus colonos 2, 3 in fundo ecclesiae, 3 uero Patroni acceperunt, quos olim boni equidem Patroni ecclesiae donauerint, pro quibus sat strenue reuerendus dominus Paulus Kramarich loci eiusdem laborabit. Praedicti coloni ecclesiae in septimana singuli 2 laboratores praestant, sed nullum habent aratrum, terrae jugera singuli habent 4. Ecclesia siue parochus foenile 2 habet ad plaustra 12, vineam fere desertam, saponum metretas tritici 80 (*dalje precrano*: item in ipsa curia est domus pro schola, cuius rector pro nunc non habetur.

De parcho

Parochus huius ecclesiae est honorabilis dominus Paulus Kramarich, confirmatus a reuerendissimo domino Benedicto Vynkouich, episcopo ecclesiae Zagradiensis et ab omnibus laudatur tam in pietate, quam in sacramentis administrandis. Utitur Romano breuiario et Missali, denuntiationes facit. Librum baptizatorum habet.

De parochianis

Huius parochiae populus est catholicus, frequens in ecclesia etiam ad confitendum. Nec inueniuntur notorii malefactores.

Inuentarium parochi

Licet fuerit olim tum in libris tum in suppellectile, nunc uero prorsus per decedentes deperditum.

De aedituis

Aeditui huius ecclesiae sunt Nicolaus Geчек, cui associabitur per praefatum Paulum Kramarich unus aut alter; excepta ratione a praedicto aedituo extra omnes expensas in usum ecclesiae fassus est se habere fl. Hung. 27. Item vini cubulos 15; pulsatur ad salutationem Angelicam.

Quaerellae parochianorum contra reuerendum dominum Martinum Derkich

Primo, quod contentiosus fuerit. 2-do ebriosus. 3-tio diuagatur nimium a parochia potitando. 4-to quod ecclesiae particulum aliquam sericiem albam conuertisset in pileum pueri cuiusdam. 5-to quod vineam colonicalem in fundo ecclesiae existentem (uenia data colono e propria auctoritate dictae ecclesie) abalienauit nempe tradendo alteri rustico, quam radicitus eradicauit.

Capella in castello Iuancz

Capella s. *Joannis Baptistae* in castello Iuancz filialis (*precrano*: non uidetur) est consecrata; supra quam est domus generosi Nicolai²⁷ (*ime kasnije precrano*) Petheö bene tecta; in ea altaria 3, maius tamen consecratum; (*između redaka umetnuto*: Sigismundi supra altare, supra ipsam dominae Ladi(s)laianae) quod habet antependium coreacium uile; haec omnia tria altaria mensas non habent integras, sed lateribus strata, mappis tecta. Maius altare habet tabulam erectam cum statua (*drugom rukom*: Virginum?) uelutque magnum super tabulam lineum, alia duo absque antependiis; Crucifixus in medio capellae cum uelo lineo; cathedra nulla, pauimentum lateribus stratum, candelabra caereis obuoluta 2, unum dependes in funiculo; in ingressu capellae chorus ligneus, in sanctuario fornix, in corpore tabulatum, intus sacrarium cum fornice et altare non consecratum stratum lateribus. Tam capella quam sacrarium habent bonas ianuas, in sacrario Crux quaedam, casula nulla, reliqua omnia haec capella participat ab ecclesia maiori.

Capella Sancti Spiritus²⁸

Capella S. Spiritus in monte Dubouecz vocari *necdum perfecta*, sine coemiterio; in ea altare cum imaginibus in tabulis ligneis inclusis 3, candelabra lignea obuol-

²⁷Očito je da kapela sv. Ivana Krstitelja nije stajala sama za sebe u dvorištu, nego je bila u sklopu kaštela, jer su nad njom bili stanovi, najprije Nikole Pettheöa, a nakon njega Sigismundov i udovice Ladislava!

²⁸O kapeli Sv. Duha vidi više: A. HORVAT, *Između gotike i baroka*, str. 289, 389, 390-391, 406.

luta cereis 6, minora lignea 7. Crux argentea superne, cuprea inferne, tota deaurata, strophiola et substratoria acu picta, quaedam retiata 30, manutergia 64 cum mappis, antipendia 3, unum coriacem pictum, duo ex tela colorata, est sedia lignea, casula una auro et serico intertexta cum attinentiis, altera oppignorata; uela calicum 4, retiata 2, acu picta 2; tunica, calices 2, uterque consecratus, cruces cum vexillis sericeis 3; haec capella ex eleemosyna aedificatur, tabulata et absque pauimento.

De aedituis

Aeditui huius capellae sunt prouidus Lucas Hariach, colonus generosi domini Sigismundi Petheö, Antonius Ranich, colonus generosi domini Gabrielis Petheö, cum quibus rationem feci examinando ad conscientias illorum, extra omnes expensas in usum capellae dictae, in parata pecunia fassi sunt se habere 51 fl., in debitis habere 33. Item uini prae manibus urnas 22.

VIDOU CZ

Ecclesiam s. Viti martyris fundatam in Vidoucz in campo Varasdinensi 15. Martii visitau, dubitatur num consecrata esset haec ecclesia, bene tamen sa(r)ta et tecta, portas seu ianuas habet 2 fortes unacum seratura, turrim etiam habet eminentem cum campana consecrata, pauimentum lateribus stratum (*precrano*: ruinosum tamen), *fornicem lapideum per totum*, dealbatum, chorum lapideum simile dealbatum, fenestras uitreas 4 sine cratibus aut cancellis, in choro 3 paruas, in quarum unus est crates. Coemiterium bene septum; in ecclesia altaria 3 noua, ad latus non consecrata, tecta antipendiis, mantilibus, strophiolis 20. Locus pro asseruanda venerabili Eucharistia (*precrano*: ad parietem absque seratura cum lignea porta)²⁹ in altari seruaturque in pyxide argentea substrata strophiolis et corporali. In ecclesia item sunt candelabra aenea 2 et lignea 3, item lignea pendentia in funiculis 4, quintum consumptum uermibus et uetustate, candelabrum obuolutum cereis unum. Aqua baptismalis seruatur in lebete aeneo pure; sacri liquores in pyxide stannea; habentur item cruces cum uexillis laneis 4, una sine uexillo; cathedra cum conopeo. Item antiqua quaedam tabula, quae olim erat altaris maioris, sed ad capellam Ss. Trinitatis applicata est. Item pulpitem pro cantu, Crucifixus in medio ecclesiae cum uelo, pulpitem coopertum cum Missali, aqua lustralis in lebete aeneo, porticus una ante fores ecclesiae noua, imagines in tabulis ligneis inclusae quinque, quinque aliae consumptae uetustate, sine tabulis duae. Item canum(!) 1 euangelium Joannis similiter in tabula, tintinabula 3, portatile 1, tapes antiquus unus rubeus, sacrarium item habetur lateribus stratum cum fornice dealbato ac

²⁹Eucharistija se 1638. čuvala u svetohraništu "ad murum", ali nešto kasnije pripremljeno je svetohranište na glavnom oltaru. Tih godina počeli su se i u drugim crkvama tabernakuli (svetohraništa) napuštati u zidu ili uz zid, i prema odredbama Tridentskog sabora novi su se gradili na glavnom oltaru.

^{29a}U opisu crkve nije spomenut nadgrobni spomenik Ivana Petheöa († 1616), koji je još i danas na svom mjestu u južnom zidu lijevo od južnih ulaznih vrata.

ianua forti cum bona seratura et mensa lapidea, fenestra uitrea de foris retiata. In hac ecclesia pulsatur ad salutationem angelicam et denuntiationes fiunt, sed confessionale nullum habetur.

De sacra suppellectile

Suppellex sacra munde in sacrario asseruatur, interdum exsiccatur propter nimiam humiditatem ecclesiae et sacrari. Habetur igitur pyxis argentea cum bursa sericea alba in qua defacto Eucharistia asseruatur. Ciborium unum argenteum et Graduale antiquum unum, Missalia 2 Zagrabiensis, epitogia tria, ast unum crasum, ampullae argenteae aliquantulum inauratae 2, duae uero stanneae et una uitrea. Calices argentei inaurati 3 consecrati, quartus prophanatus, patenae argenteae inauratae 5, corporalia pulchra 13, bursae sericeae antiquae pro corporalibus 2, purificatoria bona 11, pallae 8, uela pulchra sericea et reciata calicum 8; cruces argenteae aliquantulum inauratae 2, casulae sericeae benedictae 10, quatuor nigrae etiam benedictae, ex his omnibus 3 sine stolis et manipulis, cinguli 4, albae 8 consecratae(!), nona noua non consecrata, humeralia 5, pepla rusticana muliebria ex sindone 6, mappae 9, antependia 7, strophiola acu picta 9, latum uelum acu pictum unum, manutergia latiora 4, longiora item 4, rustica 27, mappae 9, antependia 8 uaria, cruces cum uexillis 5, turibulum aeneum 1, ferrum unum pro pinsendis hostiis. Angendae(?) duae.

De bonis externis et prouentibus

Ecclesia haec pro usu suo nullos prouentus habet, sed e contributione communitatis et eleemosinarum restauratur. Parochus huius ecclesiae *domum* habet decentem et honestam cum horreo, horto et arreis(!). Inquinorum habet nouem quorum singuli singulos laboratores in septimana praestant, fenilia tria ad plaustra circiter 25, terrarum jugera diuersis in locis 14, vineam ad fossos 35. Saponum metretas circiter 150. *Rector scholae non habetur.*

De parochio

Parochus huius ecclesiae est reuerendus dominus Petrus Czuetkouich, caelibem vitam duxit, res ecclesiasticas in bono et condecienti statu tenet neque contra illum nulla acceditur quaerela, in Sacro tamen solet interdum in caeremoniis errare, Romano Breuiario utitur.

De parochianis

Haec parochia est tota catholica, nec ullus in ea fertur esse publicus malefactor aut concubinarius etc. Populus non frequens est in ecclesia, et anno in annum confitetur.

De aedituis

Aeditui huius ecclesiae sunt Joannes Kouach, colonus domini Bachani et Andreas Textor, colonus domini Fodroczy, mihi dederunt rationem et praeter expensas in ecclesiam frumenti fassi sunt se habere quatuordecim metretas, vini etiam urnas 37. Inuentarium nullum habetur praeter unam mensam.

Campanator huius ecclesiae est Martinus Matthenich.

Capellam SANCTI STEPHANI prothomartyris in curia generosi domini Voikouich eodem die ac supra uisitauit, quae dicitur consecrata esse a pia memoriae defuncto reuerendissimo domino Petro Domitrouich, reperi cum altare sat decenter ornatam etc. Haec capella habet fornicem et pauimentum lateribus stratum, ianuam cum seratura, calicem argenteum inauratum consecratum cum attinentiis, casulas duas benedictas similiter cum attinentiis, antependium unum, imagines aliquot pulch(r)as inclusas in tabulis ligneis etc.

Nedelyancz

Capella Ss. Trinitatis fundata in Nedelyancz in campo Varasdinensi ac bonis castri Greben, bene sartam et tectam, habet campanile ligneum cum campana consecrata; haec capella immunde conseruatur ob nimiam negligentiam campanatoris. Altare cum mensa habent bene ornatum, non tamen consecratum, tabulatum per totam capellam, casulam nuam cum attinentiis, candelabra duo lignea in funiculis pendentia, item alia minora duo tintinabula unum affixum parieti, mappas quinque, mantilis septem, syndonea acupicta duo; coemiterium foris mediocriter septum. Caetera participat haec capella ab ecclesia sancti Viti in sacramentis.

VINNICZA

Ecclesiam sancti Marci in Vinnicza fundatam extra oppidum³⁰ decima octaua Martii uisitauit, quam reperi bene tectam, in sanctuario tegulis tectam, in corpore uero asseribus, coemiterium eius muro septum. Haec ecclesia habet januas duas bonas cum seraturis, in sanctuario fornicem, in corpore tabulatum uario colore pictum. Item ad parietem sinistram habet alam a Nicolao quondam Istuanfy extructam cum fornice. Item habet altaria quatuor consecrata, tria nouiter erecta cum mensis decenter ornatis nam et ipsa ecclesia consecrata est cum coemiterio, cathedram lapideam, Crucifixum in medio ecclesiae cum uelo. Venerabilis Eucharistia asseruatur decenter in *tabernaculo* ligneo colorato existente in ara maiori substrata corporali et bene obserata, pauimentum ecclesiae stratum lateribus, fenestrae vitreae cum reticulis ferreis, chorus unus lapideus, alter ligneus, baptisterium in olla aenea oclusa, lebes aeneus pro aqua lustrali, candelabra aenea septem, lignea

³⁰Vinička crkva građena je nekako na razmeđi između trgovišta Marčan i same Vinice. Usp. A. HORVAT, *nav. dj.*, str. 115, 143.

parua duo, item alia lignea in funiculis pendentia nouem, pulpitem magnum pro graduali. Campanae duae minores consecratae in *turri* eminenti, tertia maior consecrata in *campanili* ligneo; crux cum vexillo laneo, altera sine uexillo; in ala ecclesiae habentur *tumuli*³¹ et in ipsa ecclesia ante sanctuarium, demum ecclesia ornata est stallis, vexillis, imaginibus etc.

De sacra supellectile

Supellex sacra decenter et munde in sacrario asseruatur, nempe casulae bonae et pulchrae quatuordecim, antiquae tres, stolae 8, manipuli septem, humeralia septem, albae sex, pluuiiale unum, calices quinque consecrati, sextus autem non consecratus, corporalia nouem, purificatoria undecim, palae septem, uela calicum uaria 20, bursa una, monstrantia argentea inaurata in medio habens cristallum, ciborium item unum argenteum inauratum sat magnum ornatum pretiosis lapidibus, smaragdo uidelicet uno, rubinis quatuor, gemma una et quibusdam simplicioribus.³² Pixis item argentea deintus inaurata cum bursa purpurea, ampullae argenteae quatuor, stanneae duae cum pol(l)ubro, antipendia ex attalico 4, item uela urticae filis aureis picta pro monstrantia 4. Item alia turcico opere facta 3. Item unum longum sericeum pro crucifixo. Item cingulus unus sericeus, pulpitem coopertum pro Missali, Missalia Romana 2, 3-tium Zagrabiense. Substratoria quaedam acupicta, quaedam albs simplicia 23, strophiola acupicta 12, mappae 14, item mappae 14, item mappa una pulchra turcico opere facta, mantilia rustica 30, quaedam acupicta 20, thuribulum aeneum unum, pyxis una stannea pro sacris liquoribus. Crux argentea inaurata, duo gradualia; tyntinabula 8, agendae duae, Romana et Strigoniensis, cruces cum uexillis nouis 5, ferrum pro pinsendis hostiis, scatula pyxidem conseruans, umbella colorata pro festo Corporis Christi, sepulchrum cancellatum pro die Parasceues.

De bonis externis et prouentibus

Domus parochialis est lapidea, tecta asseribus, fundata in fundo ecclesiae ante pium coemiterium, modernus tamen parochus aedificauit unam domum pulchram extendendo usque ad coemiterium ex lapidibus, quam ornauit fenestris vitreis et cancellis ferreis. Parochus huius ecclesiae habet colonos 19, quorum soli quatuor dant in septimana laboratores, reliqui singulis singulum, habent aratrum unum; habet item parochus terrarum jugera 40, foenile nullum, habet etiam hortos et vineam quandam ad fossos 50; item adhuc aliam apud Sanctum Crucem ad fossos 30, 3-tiam Nemezc vocatam ad fossos 45, quarta Hrastia nuncupata pro usus et expensas ecclesiae uendita est. Item quandam syluam modernus parochus extirpauit et uitibus plantauit ad fossos 20. Item quandam uineam, Prebendarschiak uocatam ad fossos 10, modernus parochus ex manibus alienis eripuit. Item terras a domina Turocziana jugera circiter 14 obtinuit ecclesiae in perpetuum et superinde

³¹Ni u jednoj drugoj crkvi u arhiđakonatu, osim viničke, nema još grobnica!

³²Zabilježeno je čak 6 kaleža, pokaznica s kristalom i dragocjeni ciborij urešen draguljima: smaragdom, rubinima i biserom te četiri srebrna vrčića za vodu i vino.

litteras accepit. Habet insuper stabulum, horreum, pascuationem sub domo. Saporum metretas centum quinquaginta etc. Ab oppidanis habet a singulis den. 4. *Rector scholae* habetur in oppido, *domus* item *scholaris* cum hortulo, mensam apud parochum. Item habet ab oppidanis fl. 8, item(?) a dominis arcis, a singulis cubulos vini 3. Est autem rector egregius Blasius homo ... diligens in officio suo.

De parochio

Huis ecclesiae parochus est reuerendus dominus *Petrus Jembrehouich* contra quem nullus ququam mali fassus uel attestatus est, imo laudatus est a diligentia in sacramentorum administratione, ecclesiae restauratione, *domus parochialis* reaedificatione ac abalienatorum recuperatione. Utitur Romano breuiario et denuntiationes trinas obseruat.

De parochianis

Parochiae istius populus est totus catholicus, excepto unice magnifico domino Nicolao Malekoczy; in hac item parochia nullus malefactor, notorius nullus homicida, concubinarius nullus reperitur, frequens in ecclesia et ad confessionem. Pulsatur vesperi et mane ad salutationem Angelicam.

De aedituis

Aeditui huius ecclesiae sunt Casparus Kaspert ciuis juratus, Joannes Afferch ciuis similiter et Ambrosius Vincekouich. Cum ecclesia haec nullos prouentus habeat, sed ex contributione communitatis renouetur, factum est ut quicquid hactenus habuissent aeditui totum ad restaurationem ecclesiae insumpsere. Data tamen ratione fassi sunt se habere uini 100 urnas, frumenti metretas 20.

De capellis

*Capellam s. Helenae*³³ 19. Martii uisitauit, reperi bene tectam, habet tabulatum bonum, fornicem in sanctuario et in sacristia, campanulam consecratam in campanili ligneo. Coemiterium nullum. Casulam unam et calicem cum attinentiis et sindone, mantilia 2, peplum unum muliebri, manutergia 5 rustica, uela 2 calicum, mapas 3, strophiola 3, tintinnabula 2, ampullas 4.

De aedituo

Aedituus huius capellae est prouidus Marcus Zagorecz. Praeter expensas in spem musti dedit fl. Hung. 15. Item lapidem 1 salis. In debito autem habet apud reuerendum dominum Petrum Jambrekovich parochum modernum fl. Hung. 11. Item apud Joannem Magutich fl. Hung. 5, den. 20. Item apud dominum Matt.

³³Kapela sv. Helene bila je na brežuljku nedaleko od župne crkve.

Simunich fl. Hung. 2, den 80. Item apud Blasium Somogi fl. Hung. 1, item Ambrosium Bobkouich fl. Hung. 10, den 35.

De capella S. MARTINI IN VOCHA

Capellam s. Martini visitauit 20. Martii, quam reperi bene tectam, habet casulas 2, Missale Romanum 1, cruces cum vexillis 3, mantilia 8, substratoria velut mappas etiam 8, in campanili ligneo campanam 1 consecratam.

De aedituis

Aeditui huius capellae sunt Simon Kozian et Stephanus Plaphtar, examinati fassi sunt se habere in paratis fl. H. 25, item aluearum apum 6, item lapides salis 28 in spem musti datos. Tenentur: Ivan Suna in pecuniis denarios 40, in uino bono nouo cubulos 10, in uino Haidik cubulos 14. Item Michael Lezkouar uini cubulos 27, iem pecuniae bonae fl. Hung. 9.

Capellam in curia dominae Turoczianae uisitauit 21. Martii, reperi sat bene ornatam, habet casulam cum attinentiis, item calicem similiter cum attinentiis.

Haec ad maiorem Dei gloriam cedant.

Petrus Oskoczy, archidiaconus Varasdinensis, manu propria.

DODATAK

Budući da župa MARUŠEVEC nije zabilježena u zapisniku vizitacije iz 1638. (da li ju je arhiđakon zaboravio zapisati u zapisnik ili je nije pohodio, ne možemo znati), dodajemo ovdje zapisnik o Maruševcu iz vizitacije za 1649. Ovaj je zapisnik po stilu posve sličan onome iz 1638. te ga može zamijeniti. Ne vjerujemo da bi kroz to vrijeme bilo većih promjena. Godine 1649. obavljao je vizitaciju arhiđakon IVAN BRASSICH. Izostavili smo popis obveznika lukna (po kućegospodarima), jer takav popis nije donesen za druge župe u zapisniku iz 1638.

Ecclesia S. GEORGII in MARIASOCZ

Ecclesiam s. Georgii martyris uisitauit 7 Decembris (1649), quae bene sarta et tecta est a parte meridionali et sanctuarium tegulis tectum est. Huis ecclesiae annexa est *turris* alta pulchra, asseribus tecta et a partibus lamina, supra quam est crux ferrea deaurata cum pomo etiam deaurato. In eadem turri sunt duae campanae consecratae. *Foris campanile*, ubi campana est sat magna non consecrata. Sacrarium tectum est asseribus, iam fere putridis. Haec ecclesia est consecrata in eaque altare maius, reliqua tria non, ornata tamen bene stropholis et imaginibus. Chorum habet paruum ligneum, penes maius altare ad quem ascenditur per sacristiam, item habet a fronte alios duos choros ligneos, unum altiorem alio, a meridie vero etiam chorum habet. Crucifixus in medio ecclesiae lineo tectus uelo. Cathedram muratam panno rubro tectam habet. Candelabra pendentia cereis ornata 5, quae dum eleuatio fit accenduntur. Venerabilis Eucharistia *ad parietem* bene et

decenter obseruatur, cuius portula ferrea strophiole pulchro tecta, sub qua solum corporale manet. Fornicem in sanctuario, in corpore uero tabulatum ligneum pictum habet, pauimentum tegulis stratum. Altarium mensae sunt integrae, tam in ecclesia, quam in porticu, quae est ad frontem ecclesiae. Cimiterium bene septum et reliqua circa ecclesiam munda. Baptisterium habet in ecclesia, ubi et liquores decenter conseruantur, aqua etiam baptismalis in lebete conseruatur sub clausura. Haec ecclesia habet portas 2, unam cum sera, alia sine illa, fenestras uitreas 6, septimam apertam paruam. Aqua lustralis in lebete conseruatur, quia lapis profluit. Haec ecclesia nullas habet indulgentias, neque confessionale aliquod. In sacristia armarium 1 nouum ubi sacra supellex ecclesiae decenter conseruatur.

Sacra supellex

Calices 4 argentei cum patenis argenteis, ciboria 2, unum in quo conseruatur Venerabile Sacramentum, aliud in quo portatur ad infirmos. Monsrantia pulchra magna, partim inaurata, partim argentea, crux argentea inaurata 1, corporalia 8, purificatoria 14, uela calicum linea et sericia uiginti, turibulum aereum 1, ferra pro hostiis pingendis 2; albae 5 nouae cum suis humeralibus, lacerae uero 4, ceruicalia altaris pro Missali supponenda duo, portatilia 2, tintinabula 6, candelabra aerea 4, lignea uero 11, antependia 6, unum coriacium, duo uiridia ex tafut, item uolacei coloris 1, nigrum etiam 1; ampullae argenteae duae, stanae 2, ex maiolica 2, epitogium 1, pluuiiale sericeum uetus rubrum, mappae 13, strophiole crassiora et maiora 21, mantilia parua uiginti, pepla muliebra 22, Missalia Romana 2, Rituale Romanum 1, librum baptizatorum non habet.

Casulae huius ecclesiae.

Casula noua ex uiridi damasco cum stola et manipulo, casula alia uiridis ex atalico antiquior cum stola, casula tertia uiridis ex damasco antiquior bona, tamen sine stola et manipulo, casula una ex damasco mixta albo colore et ceruleo, casula nigra ex bisso noua cum stola et manipulo, item aliae duae antiquae nigrae sine stolis et manipulis; casula noua ex atalico albo cum stola et manipulo, casula ex medio serico antiquo cum stola et manipulo; uelum unum pulchrum acu pictum cum pulchris floribus nouum supra supra monstrantiam, item aliud album; uelum unum altaris ex uiridi tafut longum. Tegumenta altaris nigra tempore quadragesimali 2; vexilla cum crucibus 6, alia duo uexilla sericea. Candelabra candelis obuoluta 2. Est etiam materia ad unam casulam ex uiridi damasco ad quam etiam sunt galoni argentei.

De domo

Domus parochialis est sat bona, tecta stramine cui hortus adiacet in quo horreum habet. *Domus familiae* inferius est bona etiam stramine tecta. Stabulum bonum bouile etiam, quae per modernum parochum sunt facta.

De inuentario

Inuentarium habet vacam unam, mensam 1, cistam 1, lectica 2, scrinia 2, uasa 2, duo etiam iugera siliginis, tria tritici et duo auenae inuenit.

De terris et vineis

Terras arabiles habet iugera 22, imprimis sub domo parochiali iugera tria, item *na Pusteh uerteh* iugerum 1, item *na Dugeh niuah* iugera 2, item *Uu Dragusniczah* simul iugera 6, item ibidem in alio loco iugera 4, item in tercio loco ibidem iugera 4, item *Pod Belczy* iugera 2. Fenilia sub parochia ad falcatores 6, item sub Beata Virgine ad falcatores 4. Vineas habet 2, unam ad fossores uiginti, aliam ad 16.

De parocho

Parochus huius ecclesiae est venerabilis Joannes Tinini, alumnus Collegii De propaganda fide, pater familias bonus, cum hominibus bene conuenit et ab omnibus tempore uisitationis a diligentia et ab administratione sacramentorum laudabatur. Magistrum scholae habet, qui scholam deseruit neque pueros instruit, a quo saepius est admonitus.

De aedituis

Aeditui huius parochiae sunt Jacobus Kouach, colonus dominae Draskouczianae et Michael Corporich, colonus generosi domini Ladislai Vragouich, qui rationem dederunt et ultra expensas habent prae manibus flor. Hungar. oct(u)aginta, de quibus sequenti uisitatione rationem dare tenebunt.

De colonis

Michael Kamnichar laboratores 3, scapulam unam et caponem per annum, Andreas Slibar, laboratores 3, scapulam 1 et caponem, Margareta uidua Kamnichar laboratores 3, scapulam 1 et caponem per annum, Gregorius Kamnichar, laboratores 3, scapulam 1 et caponem. Hi praecedentes etiam tenentur animalibus seruire, sequens uero Matteas Kamnichar pedestres laboratores per septimanam dat 3, scapulam 1 et caponem per annum.

De parochianis

Parochiani huius ecclesiae sunt frequentes in Sacro et concione neque aliquis inter illos notorius aut infamis est, unanimi consensu, si quid audiunt de aliquo, puniunt.

(*Nomina parochianorum, quid parocho dant, cuius coloni sint, in quibus pagis habitant – omittuntur!*)³⁴

Capella B. MARIAE VIRGINIS³⁵

Haec capella est filialis ecclesiae s. Georgii martyris in Mariasocz, quam uisitauit die quo supra et ecclesiam parochialem. Haec capella bene tecta est, tabulatum habens in corpore, fornicem in sanctuario, porta habet 2, una cum sera, alia ligno de intus clauditur. Haec capella est consecrata et altare maius, quod exiguis mappis et antependio rubro est ornatum, in reliquis duobus tabulae simplices mappis sunt tectae, habet tamen unum, mensam integram aliud non. Porticus habet duas, in una mensa integra, in alia nihil; cimiterium male septum. Haec capella curatur per aedituos ecclesiae parochialis, in qua etiam raro Sacra dicuntur.

Capella S. ROCHI in Druskoucz

Haec capella etiam est filialis praedictae ecclesiae parochialis in Mariasocz, quam et uisitauit in transitu, quae *nondum est perfecta*, sufficientes tamen lapides ad eam perficiendam praeparati sunt. Nullum tectum neque aliqua ligna pro eodem praeparata, ideo neque indulgentias per me illuc deportatas dedi, cimiterium nullum.

Haec capella nullos habet proventus, sed piis eleemosinis fidelium aedificatur.

Sacra supellex praedictae capellae

Vela calicum 3, mapa 1, marhane 3, manutergia 4, pepla muliebria 15, casula rubra noua ex damasco cum rosis latis argenteis, manipulo et stola. Antependium rubrum sericeum.

3. Župe Varaždinskog arhidakonata godine 1638.

Varaždinski arhidakonatus nije teritorijalno bio uvijek jednako velik. Spomenimo neke promjene tijekom stoljeća. Prije svega otpala je od arhidakonata 1334. navedena župa sv. Nikole u Borlu (Zavrču). Zatim teritorij stare župe Mađarevo s kasnije (1789) novoosnovanom župom Remetinec, koja je od nje odijeljena, kao i od Varaždinskih Toplica odijeljenom novoosnovanom župom Ljubeščica (također 1789), spadao je do 1943. u *Kalnički arhidakonatus*. Godine 1943. Mađarevo, Varaždinske Toplice, Remetinec, Ljubeščica i Svibovec (odijeljen od Toplica 1790. kao lokalna kapelanija, a od 1812. kao župa) tvore novi Varaždinsko-toplički dekanat

³⁴U zapisniku godine 1638. ni u jednoj župi nije zabilježen popis domova i kućegospodara, kako je to učinjeno 1649. Stoga smo ovdje i popis za Maruševac izostavili.

³⁵Ova kapela nije bila daleko od župne crkve. Vjerojatno je spomen na nju u selu *Kapelec*.

Varaždinskog arhiđakonata. Ovaj je dekanat međutim kasnije dokinut i pripojen Donjovaraždinskom dekanatu i tako ostao u Varaždinskom arhiđakonatu.

Međutim stari Varaždinski arhiđakonat, kakav nam se opisuje u zapisniku kantske vizitacije 1638, dakle prije 350 godina, imao je samo *12 velikih župa*. Najmlađe od njih bile su Bela (Margečan) i Ivanec, osnovane na bivšem ivanovačkom posjedu u 16. stoljeću. Tih župa nema u starijim popisima župa zagrebačke biskupije iz 1334, ni iz 1501, nego se prvi put nalaze u popisu župa Draškovićeve sinode 1574. To ne znači da su osnovane 1574. Osnovane su poslije 1501. U Margečanu bila je crkva sv. Margarete i ranije (spomenuta već 1341.), ali nije bila župna crkva. Na župnu crkvu sv. Marije Magdalene u Ivancu nailazimo u jednom spisu obitelji Pettheö 1561. Ranije je u Ivancu bila kapela sv. Ivana Krstitelja (po njoj je Ivanec dobio ime!). Dok su ivanovci bili u Beli i Ivancu, tu nisu postojale župe, te ih zato nema ni u popisu 1501. Župna crkva u Ivancu građena je usporedo s dvorcem, ili možda malo prije, jer su novi vlasnici morali iz svoga dvorišta ukloniti groblje koje je bilo uz kapelu sv. Ivana, kako su pokazala kasnija kopanja u dvorištu kaštela.

Sve ostale župe Varaždinskog arhiđakonata osnivane su u novije vrijeme, od 18. stoljeća do danas. No mi prikazujemo samo one crkve i kapele o kojima imamo podatke iz vizitacije *godine 1638*. Tada mnoge kapele, pa i *neke današnje župne crkve nisu još postojale*. Neke kapele bile su upravo u *gradnji* (Sv. Rok u Druškovcu, župe Maruševec; Sv. Duh u Prigorcu, župa Ivanec; Sv. Tri kralja u Svibovcu kod Toplica), *nekih još nije bilo* (Sv. Antun u Tužnom, Bl. Dj. Marija u Radovanu i Bl. Dj. Marija u Beli – sve u župi Margečan); u Ljubeščici nije bilo kapele, ni u današnjoj župi Natkrižovljan, ni u Knegincu). *Poslije su neke, 1638. navedene, propale* (Bl. Dj. Marije u Radovcu u župi Križovljan, Sv. Ivan Krstitelj u Ivancu, Sv. Helena u Vinici).

Godine 1638. bile su dakle u Varaždinskom arhiđakonatu ove župe:

1. KRIŽOVLJAN
2. PETRIJANEC
3. VARAŽDIN
4. BIŠKUPEC
5. ŽABNIK (kasnije Bartolovec)
6. VARAŽDINSKE TOPLICE
7. SV. ILIJA OBREŽ
8. BELA (kasnije Margečan)
9. IVANEC
10. VIDOVEC
11. VINICA
12. MARUŠEVEC

4. Pregled stanja i uređenja crkava i kapela

Sve župne crkve i gotovo sve kapele bile su zidane. Izuzetak čine (drvene su): kapela u Šemovcu (zapravo izvan naselja), kapela Sv. Trojstva u varaždinskom podgrađu i kapela sv. Vida u Varaždinu, koja je drvena, glinom omazana!

Unutrašnje uređenje crkava i kapela vrlo je šaroliko. Samo tri župne crkve imaju zidani svod u cijeloj crkvi, tj. u svetištu i u lađi: Križovljan, Ivanec i Vidovec. Tako i tri kapele: Radovec, Črešnjevo i kapela Sv. Stjepana u Vojkovićevoj kuriji.

Sve ostale župne crkve: Petrijanec, Varaždin, Žabnik, Varaždinske Toplice, Biškupec, Sv. Ilija, Bela, Vinica i Maruševec, te kapele u Šemovcu, Jakopovcu, Svibovcu (Varaždin), Lovrečanu (Margečan), Sv. Ivan Krstitelj i Sv. Duh u Ivancu, Sv. Helena (Vinica), Voća i Maruševec imaju u lađi drveni tabulat, često vrlo lijepo oslikan.

Sakristije imaju sve župne crkve, osim Bele i Ivanca. Imaju ih i kapele u Radovcu, varaždinske kapele Sv. Trojstva i sv. Benedikta u Svibovcu, Jakopovec, Beletinec, Sv. Ivan Krstitelj u Ivancu i Sv. Helena u Vinici. Nemaju dakle sakristije župne crkve u Beli i Ivancu, zatim kapele Lovrečan (Križovljanski), varaždinske kapele Sv. Vid, Sv. Mihael, Sv. Trojstvo i Sračinec, Šemovec, Žabnik, Sv. Duh i Svibovec (Varaždinske Toplice), Črešnjevo, Lovrečan (Bela), Sv. Duh (Ivanec), Nedeljanec (Vidovec), Bl. Dj. Marija u Maruševcu i Sv. Rok u Druškovcu (Maruševec).

Svetohranište imaju *ad murum* (uz zid): Križovljan, Varaždin, Biškupec, Varaždinske Toplice, Sv. Ilija, Ivanec, Vidovec i Maruševec; *in muro* (u zidu): Petrijanec i Žabnik; *u tabernakulu na glavnom oltaru samo Bela i Vinica*.

Propovjedaonice imaju *od kamena*: Križovljan, Radovec i Vinica; *zidane od kamena*: Radovec (nova), Žabnik i Maruševec; *drvene*: Lovrečan (Križovljan), Petrijanec, Biškupec (oslikana!), Sv. Ilija, Bela, Ivanec i Vidovec. Za Varaždinske Toplice nije zabilježeno, rekao bih da je bila *drvena*.

Podovi su u crkvama i kapelama većinom od opeke (cigle): Križovljan (polovica), Radovec, Petrijanec, Varaždin i varaždinske kapele Sv. Trojstvo i Sv. Benedikt u Svibovcu, zatim Sv. Ilija, gdje je s ciglom pomiješan kamen, Bela, Ivanec, kapela sv. Ivana Krstitelja u Ivancu, Biškupec, Žabnik, Varaždinske Toplice. Zanimljivo je da ima kapela sa zemljanim podom. Tako u: Šemovcu, Žabniku, Beletincu i Črešnjevcu, Sv. Duh u Toplicama. Kapela sv. Mihalea u Varaždinu jedina ima drveni pod. Kapela u Jakopovcu je bez poda (vjerojatno je zemljan!), dok kapele: Sv. Tri kralja u Svibovcu (Varaždinske Toplice), Sv. Duh (Ivanec) i, daka-ko, Sv. Rok u Druškovcu (Maruševec, 1649!), jer su u gradnji, još nemaju poda.

Korovi u crkvama i kapelama većinom su drveni: Križovljan (nov), Radovec, Petrijanec, Sv. Benedikt u Svibovcu, Biškupec, Žabnik, Varaždinske Toplice (imaju čak tri kora), Jakopovec, Beletinec, Lovrečan (Margečan), Ivanec, župna crkva i kapele sv. Ivana Krstitelja i Sv. Duha, Vinica i Maruševec, koji ima kor uz glavni oltar i još dva iznad ulaza u crkvu, jedan viši od drugoga! Zidani kor ima samo Vidovec, kameni Vinica.

Zidane tornjeve imaju: Lovrečan (Križovljan), Petrijanec, Varaždin, Svibovec (Varaždinske Toplice), Sv. Ilija, Bela, Lovrečan (Bela ili Margečan), Ivanec, Vidovec, Vinica i Maruševec, a Jakopovec drveni. I crkva sv. Mihaela u Sračincu ima zidani zvonik.

Zanimljivo je da arhiđakon razlikuje toranj od zvonika. Toranj je *turris*, zvonik je *campanile*, koji je redovito drven i imaju ga crkve i kapele: Križovljan, Radovec, Varaždin – Sv. Vid, Sv. Trojstvo i Sv. Benedikt u Svibovcu, zatim Biškupec, Žab-

nik, Šemovec, Varaždinske Toplice (sa strane), Sv. Duh u Toplicama, Beletinec, Črešnjevo, Nedeljanec, Vinica – Sv. Helena, Voća. *Maruševec uz toranj ima i drveni zvonik s velikim zvonom* (1649).

I Vinica ima uz zidani toranj drven zvonik!

Mnoge crkve i kapele imale su ili u *pročelju ili sa strane trijemove ili predvorja* u kojima se ljeti održavala misa, jer bi puku bilo teško izdržati vrućinu i sparinu u crkvi. Od naših crkava i kapela imale su predvorje: Križovljan, Radovec, Petrijanec, Sv. Trojstvo u Varaždinu, Sv. Trojstvo i Sv. Benedikt u Svibovcu, Biškupec, Žabnik, Šemovec, Varaždinske Toplice, Jakopovec, Sv. Ilija, Bela, Vidovec i Maruševec.

Sve župne crkve imaju *zvona*: Varaždin, Vinica i Maruševec imaju po tri zvona; Petrijanec i Ivanec po dva zvona; od kapela dva zvona ima samo kapela sv. Lovre u križovljanskoj župi. Sve ostale župne crkve i većina kapela imaju po jedno zvono, no pet kapela nema nijedno zvono: Sv. Mihovil u Varaždinu, Svibovec kod Varaždinskih Toplica, gdje se prikupljaju novci za nabavu zvona; nadalje nemaju zvona obje ivanečke kapele – Sv. Ivan Krstitelj i Sv. Duh i kapela sv. Stjepana u Vidovcu.

Crkvene prostore osvjetljaju *prozori* sa staklom, nekoliko prozora naći će se s obojenim staklom. Prozori su osigurani željeznim rešetkama, a većina ih ima za zaštitu još i mrežicu od žice.

Većina crkava i kapela ima u sredini crkvenog prostora ili na prijelazu iz lađe u svetište *veliki križ* s lanenim velom.

Za *rasvjetu* u crkvama i kapelama služe, dakako, voštane svijeće za koje ima dovoljan broj obično brončanih (od mjedi, tuča) ili drvenih svjećnjaka, koji su kojiput obojeni. Ima i većih svjećnjaka (drvenih) koji su obliveni voskom (tzv. dupleri) i postavljeni po crkvi kao na koplja. A ima i velik broj svjećnjaka koji vise na konopima sa stropova, kao "lusteri". Takvih ima Petrijanec 5, Svibovec kod Varaždina 2, Sv. Benedikt u Svibovcu 2, Biškupec 8, Žabnik 6 (obojenih), Varaždinske Toplice 2, kapela u Jakopovcu 2, Sv. Ilija 6, kapele u Beletincu i Črešnjevju po 1, Bela 2 (od mjedi), Lovrečan (Belski) 2 (obojena), Ivanec 5, u kapeli sv. Ivana 1, Vidovec 4, kapela u Nedeljancu 2, Vinica 9, Maruševec 5.

Izričito se napominje da *stalne ispovjedaonice ne postoje* u Križovljanu, Petrijancu, Sv. Benediktu u Svibovcu, Biškupcu, Žabniku, Sv. Iliji, Beli, Ivancu, Vidovcu i Maruševcu. Kad se ispovijedalo za Uskrs, vjerojatno su se župnici pomogli stolicima. Česta ispovijed očito nije bila u uporabi.

Uz župne crkve, a i mnoge kapele, bila su *grobља*. Tako ih 1638. imamo u Križovljanu, kod križovljanske kapele u Lovrečanu, u Petrijancu; u Varaždinu i kod župne crkve i kod Sv. Vida i Sv. Mihaela te Sv. Trojstva, dakle 4 *grobља* u *Varaždinu*; zatim u Sračincu, Svibovcu kod Sv. Benedikta, u Biškupcu s trijemom, u Žabniku, Šemovcu, Jakopovcu, Svibovcu (Varaždinske Toplice), u Sv. Iliji s trijemom, u Ivancu, Vidovcu, Nedeljancu, Vinici i Maruševcu; za Varaždinske Toplice istom je 1675. zabilježeno da se grobље nalazi uz kapelu Sv. Duha u Kamenju i tu se pokapaju građani i drugi, jer kod župne crkve nema grobља (Vizitacija Kupinićeva 1675, 29. IV, Protokol br. 162/II, fol. 93).

Bogoslužne knjige kojima se služe župnici različite su. *Zagrebački misal* nalazimo u Križovljanu, Radovcu, Lovrečanu (križovljanskom), Petrijancu, Varaždinu

(2) s gradualom i antifonarom, u Sv. Benediktu u Svibovcu, Biškupcu, Žabniku, Šemovcu, Varaždinskim Toplicama, Sv. Iliji, Beli, Lovrečanu (Belskom), Vidovcu (2), u kuriji Vojkovićevoj – kapela sv. Stjepana, i u Vinici. Za Črešnjevo nije označeno kojim se izdanjem Misala služi.

No ima crkava u kojima se uz Zagrebački misal nalazi i *Rimski*, dok *neke imaju samo Rimski misal*. Tako *oba misala* imaju *Varaždin (2 Rimski)*, Sv. Benedikt – Svibovec, Vinica (*2 Rimski*) Žabnik, Varaždinske Toplice (*2 Rimski*), Sv. Ilija. *Samo Rimski misal* imaju *Voća i Maruševac (2)*, dok za Sračinec ima neodređeno: 2 misala. Vinica još k tome ima i *Ostrogonski*, a *Beletinec samo Ostrogonski misal*.

Rimskim obrednikom služe se: Križovljan, Vinica i Maruševac, a *Ostrogonskim*: Petrijanec, Biškupec, Žabnik i Sv. Ilija. *Za ostale crkve nije označeno kojim se obrednikom služe kod dijeljenja sakramenata*. *Rimskim časoslovom* (brevijarom) služe se župnici u Križovljanu, Biškupcu, Žabniku, Vidovcu, Sv. Iliji i Vinici; *Varaždinske Toplice* imaju *Rimski i Ostrogonski* brevijar. Godine 1649. za *Belu* je označeno da *ima čak 2 Zagrebačka misala, 1 Rimski, 1 Salzburški i Rimski obrednik!* Ivanec te godine ima *Rimski misal*.

Orgulje postoje samo u *Varaždinu*, ali zabilježene su 1649.

Pokaznice (monstrance) imaju redovito sve župne crkve, neke su od njih istaknute kao velike i dragocjene: *Varaždin, Vinica, Varaždinske Toplice, Ivanec*.

Župni su dvorovi redovito drveni: Križovljan, Petrijanec, Žabnik, Varaždinske Toplice, Sv. Ilija, Bela, Ivanec. Uglavnom su pokriveni slamom, samo iznimno šindrom. *Zidani dvorovi samo su u Varaždinu i Vinici*. Za Biškupec nije označeno od kakvog je materijala, samo da je slamom pokrit!

Za uzdržavanje župnika i obrađivanje nadarbine *imaju župnici kmetove*: Križovljan 7, Petrijanec 7 (nisu kmetovi, nego inkvilini, obični stanari), Varaždin 15, prebenda sv. Vida 19, prebenda župe 9, Biškupec 3, Žabnik 6, Varaždinske Toplice 9 kmetova i jednog inkvilina, Sv. Ilija 10, Vinica 19, Maruševac 4. Za ostale župe nije zabilježeno.

Možemo dodati, a da ne nabrajamo pojedinačno, da *i crkve i kapele imaju obilje drugih potrepština za bogoslužje (kaleže, misnice, albe, ukrasne predmete, svijećnjake; za rasvjetu crkvenog prostora obično vise drveni "lusteri" na konopcima s crkvenih stropova; zvonca, kadionice, križeve, zastave i tome slično)*.

Ovime smo uglavnom dali pregled stanja u crkvama i kapelama *Varaždinskog arhidakonata* godine 1638.

RJEČNIK MANJE POZNATIH RIJEČI I IZRAZA

A

acu pictus – *iglom našit*
 sericeo pictus – *svilom našit*
 ili phrigianus – *ili frigijski*
 acus, acus, f. – *igla*
 aerarium, ii, n. – *blagajna; općinska*
kuća u kojoj se čuvaju novci i
dragocjenosti
 aerarius, a, um – *mjeden, brončan*
 aeratus, a, um – *mjedom ili*
broncom pokrit ili okovan
 aeneus, a, um – *mjeden, brončan,*
od mjedi, od bronce
 aereus, a, um – *mjeden, od bronce*
 antependium, ii, n. – *prevjes na*
oltaru; oltarnik koji visi
sprijeda na oltaru
 aedituus, i, m. – *crkveni (ili*
kapel ski) starješina ("šekutor")
 asser, is, m. – *"deska kalana"*
(Belostenec); letva (Divković);
daščica za pokrivanje krovova
 attalicum, i, n. – *atlas (tkanina)*
 attalicus, i, m. – *atlasni*
 avena, ae, f. – *zob; ovas*

B

bombycinum, i, n. – *svilena oprava*
 bombycinus, a, um – *svilen, svilni*

C

campanile, is, n – *zvonik (većinom*
drven)
 cancellatus, a, um – *rešetkast, s*
rešetkama
 capo, nis, m. – *kopun*
 censualis, e – *porezni, od poreza*
 caera, ae ili cera, ae, f. – *vosak*
 caereus, a, um, ili – *voštan, od*
voska
 caereus, i, m. – *voštana debela*
svijeća ("dupler")

cereus, i, m. – *voštana debela*
svijeća ("dupler")
 cista, ae, f. – *škrinja, sanduk, ormar*
 conopaeum, i, n. – *zastor, koprena;*
plaštic za ciborij
 coriaceus, a, um – *kožni, od kože*
 coreatus, a, um – *kožni, od kože*
 corium, ii, n. – *koža*
 corius, ii, m. – *koža*
 crates, is, f. – *rešetka; vrata; roštilj*
(craticula); pleter; "lesa"

E

effusorium, ii, n. – *vrč za*
polijevanje (nogu kod pranja)

F

falcator, oris, n. – *kosac*
 fornix, cis, f. – *zidani strop, bolta*
 fornicatus, a, um – *boltan*
 fimus, i, m./fimum, i, n. – *đubre,*
gnoj
 fossor, is, m. – *kopač (osobito u*
vinogradu)
 funiculum, i, n. – *uže, "štrik"*
 filum, i, n. – *nit*
 – aureum – *zlatna nit*
 – tortum – *špaga*
 – ferreum – *žica, "drot"*
 fimbria, ae, f. – *kraj, rub, franža,*
skut, optok (optočen!); špice
(perem, mađ.)

G

galon, onis, m. (talij. gallone) – *fina*
vrpca, opšav, galun, širit
(galun)

H

hasta, ae, f.; hastile, is, n. – *koplje*
(ovdje držalo za zastavu)
 helxine, is, f. – *trava što raste po*
zidu; slak

holosericus, a um, n. – *svilen, tafutni*
holoserica, orum, n, pl. – *"čisto svilna ili tafutna oprava"*
vestis holoserica –
holosericeus, a, um – *polusvila*

I

inovolutus, a, um – *zavit, omotan, ovit, obložen*

L

lana, ae, f. – *vuna*
lanula, ae, f. – *vunica*
lanatus, a, um – *vunen*
laneus, a, um – *vunen*
lanificium, ii, n. – *sukara, suknarija*
lanosus, a, um – *vunen*
lanicium, ii, n. – *vuna; runo*
later, is, n. – *opeka, cigla*
lebes, tis, f. – *bakren lonac, bakren kotlić*
linea, ae, f. – *vrpca, trâk, trâka*
lineus, a, um – *lanen*
lista, ae, f. – *(drvena) traka, obrub, okvir, rama*
lustralis, e – *očišćujući*
lustrago, inis, f. –
aqua lustralis – *"sveta voda" (kod ulaza u crkvu)*

M

maiolica, ae, f. – *pocaklena glinena posuda, majolika*
mal(l)uvium, ii, n. – *umivaonik ("moždov")*
mantile, is, n. –
mantellum, i, n. – *ručnik, obrisač, "peškir"*
mantelium, ii, n. –
millium, ii, n. – *proso*

O

obsonium, ii, n. (opsonium) – *smok; svake vrsti jestivne osim kruha*

obsonia apponere – *postaviti jestvine*
obsonatio, nis, f. – *kupovanje (navlavljanje)*

svega što je potrebno za jestvine
obsonere obsonium – *kupiti jelo*
olla, ae, f. – *lonac*

P

pavimentum, i, n. – *pod, strop*
pavimentum latericium – *pod od opeke, cigleni pod*
pilleus, i, m.; pilleum, i, n. – *kapa od vune*
pelvis, is, f. – *posuda (zdjela) u kojoj se peru noge*
pelluvium, ii, n. – *"škafica nogovmivna, posuda v koje se noge peru ili vmivaju" (Belostenec) = medicina ili pelvis*
pelluvia, ae, f. –
peplum, i, n. – *peča; oslikan plašt*
pictus, a, um – *oslikan, naslikan*
plaustrum, i, n. – *kola, voz*
pollubrum, i, n. ili pelvis, is – *("medenica") posuda za pranje nogu; zdjela, zdjelica; plitica – kod vrčića za vino i vodu*
porticus, i, f. – *predvorje, trijem*
pulpitum, i, n. – *stalak (za knjigu); povišeno mjesto; propovjedaonica*
pyxis, idis, f. – *kutija, "škatulja"; posudica za sv. uljâ (obično 3 zajedno); katkada za čuvanje Euharistije, čak i pokaznica!*

R

rete, is, n. – *mreža*
retiatus, a, um – *mrežast, poput mreže; pleten*
reticula, ae, f. (rete, is) – *mrežica*
reticulum, i, n. –

reticulus, i, m. – *prozorska rešetka*
 robor, is, n. –
 robur, oris, n. – *hrastovina (Divković)*
 robus, oris, n. –
 = quercus, i, f. – *hrast, dub*
 (*Belostenec*)
 sacrarium, ii, n. – *sakristija (često);*
 obično označuje rupu iza glavnog oltara, u koju se izlijeva npr. odstajala blagoslovljena voda ili druga voda koja se ne izlijeva na smetište
 sapo, onis, m., (obično u pl. :) –
 sapones, um, m. – *lukno; katkada desetina*
 Sacrum, i, n. – *misa*
 septus, a, um – *ograđen, opleten*
 scuta, ae, f. –
 scutula, ae, f. – *zdjela, patena*
 scutella, ae, f. – *zdjelica, tanjurić, plitica*
 scutellum, i, n. – *mali štit*
 siligo, inis, f. – *raž ("hrž")*
 spelta, ae, f. – *pira (zea)*
 stallum, i, n. – *sjedalo, klupa (u crkvi)*
 stan(n)eus, a, um – *kositren*

strophium, i, n. – *rubac; vijenac*
 substratorium, ii, n. – *podloga, podložak; pokrivalo, pokrovac*
 sup(p)ellex, supellectilis, f. – *pokućstvo; pokretni imetak, obične potrepštine*
 syndoneum, i, n. –
 syndon, nis, f. – *tanko laneno platno*

T

tabula, ae, f. – *retabl iznad menze; slika na drvu, oltarna slika*
 tabulatum i, n. – *drveni strop*
 tafuta = taphetum, i, n. – *tafuta samosvilna*
 sericum ili holosericum –
 tegula, ae, f. – *krovni crijep, krovna daščica*
 tegularius, ii, m. – *opekar, ciglar*
 testaceus, a, um – *zemljan*
 triticum, i, n. – *pšenica*
 turris, is, f. – *toranj (zidan); kula*

U

urceolus, i, m. – *vrčić, peharčić*
 urceus, i, m. – *vrč, pehar*
 urtica, ae, f. (*acalyphe*) – *kopriva*

Zusammenfassung

DER VARAŽDINER ARCHIDIAKONAT ANNO 1638.

(Anlässlich des 350-Jahrgangs des ersten erhaltenen Protokolls der kanonischen Visitation des Varaždiner Archidiakonats)

Dieser Bericht des Archidiakons Petrus Oskoczy aus dem Zagreber Kapitel handelt über Verhältnisse des Varaždiner Archidiakonats seit 350 Jahre, am 7. März 1638. Damals der Archidiakonats 13 grossen Pfarreien (heute 25) hatte, mit ebenso vielen Pfarrkirchen und 22 Kapellen.

Der Hauptteil dieser Darstellung beinhaltet das originelle Protokoll der Visitation in lateinischer Sprache und berichtet über die Gebäuden (Kirchen, Kapellen, Pfarrhäuser), über ihre Einrichtuhen besonders über ihren Möbel, dann über die Priester und ihren ökonomischen Zustand. Nun bringt man, um den Vergleich der damaligen Zustände mit den heutigen zu erleichtern, in kroatischer Sprache einen Ueberblick etlicher territorialen Veränderungen des Archidiakonats und eine synthetische Uebersicht, besonders die Pfarrkirchen und Kapellen und ihre Einrichtungen.

Alle Pfarrkirchen und Kapellen waren mit Steinen oder Ziegeln gebaut, nur 3 von den Kapellen aus Holz. Drei Pfarrkirchen und 3 Kapellen sind im ganzen gewölbt, d.h. im Sanktuarium wie auch im Schiffe. Alle anderen Kirchen und Kapellen hatten im Schiffe das Tabulatum aus Holz, manchmal sehr schön bemalt, obgleich viel von ihnen im Sanktuarium das Gewölbe hatten. Ohne die Sakristei waren nur 3 Pfarrkirchen, mehrere Kapellen hatten auch keine Sakristei. Am Hochaltar hatten das Tabernakel nur 2 Pfarrkirchen, alle andere Kirchen hatten das Tabernakel "ad murum" oder "in muro". Die Fussböden sind vom Ziegel, ausser 1 Pfarrkirche und 5 Kapellen mit den Erdböden und 1 Kapelle mit dem Boden aus Holz. Einige Kapellen sind noch im Bau. Die Chöre für die Sänger in den Kirchen und Kapellen sind regelmässig aus Holz, nur einer von ihnen ist von Stein, der andere aber aus Ziegel gebaut.

Etwa eine Hälfte der Kirchen und Kapellen hatten gebaute Kirchentürme, während die zweite Hälfte nur die Glockentürme aus Holz hatten, oft die Glocke nur an die Säulen gehängte. Zwei Kirchen sogar nebst einem Kirchenturm hatten auch einen Glockenturm. (Der Visitator unterscheidet genau zwischen dem gebauten Kirchenturm und dem Glockenturm aus Holz). Die Kirchen und Kapellen hatten ordentlich eine Glocke, nur 3 Kirchen hatten 3 Glocken, während 5 Kapellen keine Glocke hatten. Der Kirchenraum wird von den Glasfenstern mit eisernen Gittern und am meisten mit den Schütznetz beleuchtet, es gab sogar auch einige mit den Fenstervitragen. Sonst dienten für die Beleuchtung am meisten die Wachskerzen, viele Leuchter mit den Kerzen hängten wie die Lüster am Plafond. Die Orgel befanden sich nur in Varaždin (und diese ist erst im Jahre 1649. vorgemerkt!). Die ständige Beichtstühle existierten nirgends. Die Friedhöfe nebst den Kirchen und Kapellen befanden sich regelmässig.

In der Messe gebrauchten Priester noch immer am meisten das Zagreber Messbuch, einige hatten nebst Zagreber auch das Römische, nur 3 Kirchen bedienten sich mit dem Römischen Messbuch. Alle Pfarrkirchen hatten die Monstranzen, einige von ihnen wurden wie grosse und als Kunstwerke bezeichnet.

Die Pfarrhäuser waren aus Holz, mit dem Stroh bedeckt, nur ausnahmsweise hatten das Schindeldach. Nur Varaždin und Vinica hatten die gemauerte Häuser. Für die Versorgung des Pfarrers und die Bearbeitung der Pfarr- oder Kirchenpfünden die Pfarrer hatten 3 bis 19 Fronarbeiter. Sonst an den kleineren notwendigen Gebrauchsrequisiten, wie Kelche, Messgewand, Leuchter, Glöcklein, Weihrauchfässer etc. hatten die Kirchen und die Mehrheit der Kapellen im Ueberfluss. – Am Ende bringt man ein kleines lateinisches Verzeichniss der wenig bekannten Fachausdrücke.